Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Советии ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • 27 май 1969 йил, сешанба • № 122 (14.285). • Баҳоси 2 тийин.

ПАХТАКОР ЎРТОҚЛАР!

● Муҳим агротехника тадбирияганалашни тезроқ тугалланг. ◆ *Ҳар бир уяда белгиланган миқдорда кўчат қолдиринғиз.* ● Ғўзанинг биринчи комплекс парваришини яқин кунлар ичида тамомлайлик.

АЗАМАТ ЧОРВАДОРЛАР!

◆ Пичан ўриш учун ажратилган куч ва техникадан унумли фойдаланингиз. ● Беданинг биринчи ўримини тезроқ тугалланг. ◆ Кун сайин кўпроқ майдондаги табиий ўтлар ва беданн ўриб олингиз.

Чорва учун мустаҳкам ем-хашак базаси яратайлик

ПИЧАННИ КЎП ЎРИНГ

Сурхондарё областининг чорвадорлари 1969 йилнинг охиригача колхоз ва совхозлардаги қорамоллар сонини 93 минг бошга, шу жумладан сигирларни 27 минг бошга, чўчқаларни 15 минг бошга, қўйэчкиларни 630 минг бошга, паррандаларни 235 мингтага етказиш, бу йил ҳар бир сигирдан 1160 килограмм сут, ҳар бир товуқдан 100 тадан тухум олиш, гўштга топшириладиган ҳар бир қорамолнинг тирик вазнини 260 килограммга, чўчқани — 90 килограммга, қўйни — 45 килограммга етказиш мажбуриятини олишган.

Улар мустаҳкам озуқа базаси яратмай туриб бу масъулиятли вазифанинг уддасидан чиқиб бўлмаслигини назарда тутиб, бу йил пландагига нисбатан икки баравар кўп озуқа жамғаришга аҳд қилдилар. Маккажўхори ва оқ жўхорининг ҳар гектаридан камида 300 центнердан кўкпоя олиб, 220 минг тонна силос бостиришга, пландаги 270 минг тонна ўрнига 424 минг тонна дағал хашак тайёрлашга қатъий қарор қилинди.

Бир қатор илғор хўжаликларнинг чорвадорлари белгиланган тадбирларни амалга ошириш, берилган ваъданинг устидан чиқиш учун астойдил меҳнат қиляптилар. Улар бу йил баҳор чорвадорлар учун ғоят қулай келганлиги, ёғингарчилик кўп бўлганлиги туфайли яйловларда, дала-даштларда, қир-адирларда ўт-ўланлар мўл бўлганлигидан фойдаланиб, табиий ўтлар пичани тайёрлашни авж олдириб юбордилар.

Жарқўрғонликлар бу йил 21 минг тонна табиий ўтлар пичани тўплаш мақсадида бу ишга 240 киши, 27 трактор косилкаси, 32 автомашина, 12 тележка, 10 граблини сафарбар этдилар. Ҳозиргача 2500 тонна дағал хашак тайёрланди. Район хўжаликлари ҳар куни 165-170 тонна энг тўйимли, витаминларга бой пичан жамғаришга эришяптилар.

Боботоғ этаклари, Хонтоғай, Овзикент, Сайхон яйловлари ва Амударё бўйидаги Хотинработ, Ойкўл, Тузлоқ тўқайзорларида пичан ўраётган «Социализм», «Коммунизм» ва Норали Боймуродов номли колхозларнинг чорвадорлари озуқа жамғаришда айниқса яхши натижаларга эришяптилар. Масалан, Норали Боймуродов номли колхозда ихтиёрига 5 трактор косилкаси, 3 автомашина, 3 тележка ажратиб берилган 40 кишидан иборат ем-хашак тайёрлаш бригадаси ҳар куни 38-40 тонна пичан тайёрлаяпти. Бу зарбдор бригада аъзолари 15 кун ичида 745 тонна пичан тайёрлашди.

Шерободлик чорвадорлар бу йил кам деганда 35 минг тонна дағал хашак жамғаришни мўлжаллашяпти. Иш ҳам шунга яраша ташкил этилган. Хашак тўплашда район хўжаликларидан мингга яқин киши қатнашяпти. Кўҳитанг ва Ҳисор тоғ тизмалари ёнбағирларидаги бўлиқ пичанларни ўриш ва ташиб олишда 27 трактор косилкаси, 18 грабли, 10 автомашина, 26 та трактор тележкаси, 6 та прессловчи агрегат ва бошқа кўплаб турли хил механизмлар ишлаб турибди. Бу ерда бир неча кун ичида юзлаб тонна пичан ўриб олинди.

Район хўжаликларида бу йил 15 минг тонна силос бостириш назарда тутиляпти. Бунинг учун маккажўхоричиликни ривожлантиришга жиддий эътибор берилаяпти. Жумладан, Киров номли колхознинг 255 гектар маккажўхоризорларини кўрган кишининг ҳаваси келади. Колхознинг Бўрон Тўраев бошлиқ маккажўхоричилик бригадаси аъзолари 100 гектар майдондаги маккажўхорини биринчи комплекс парваришдан тўла чиқариб, ҳозир иккинчи парваришни бошлаб юбордилар.

Аммо, шу билан бир қаторда, райондаги айрим хўжаликларда пичан ўришни турли баҳоналар билан пайсалга солиш, ишнинг сифатига эътибор бермаслик ҳоллари ҳам содир бўляпти. Бунга мисол қилиб «Партия XXII съезди» колхозини кўрсатиш мумкин. Колхознинг И. Зоиров бошлиқ бедачилик бригадаси аъзолари ҳар гектар ердан биринчи ўримдаёқ 40 центнердан беда пичани олиш ҳақида сўз беришган. Бироқ, улар берган ваъдаларига яраша иш қилмаяптилар. Бригадага бириктиб қўйилган ишчи кучи, тўртта косилка, 2 та грабли, битта прессловчи агрегтдан унумли фойдаланилмаяпти. 70 гектар майдондаги беда сифатсиз ўрилган. Ўрилган бедалар йиғиштириб олинмай, узоқ вақт давомида далада қолиб кетганлиги сабабли у сарғайиб, витамин ва тўйимли озуқа моддалари ўз-ўзидан йўқ бўлиб кетяпти. Ўрилган беданинг бир қисми қайта кўкарган беданинг орасида қолиб нес-нобуд бўляпти. Бунинг устига бедаси ўриб олинган бедапояларни суғориш ташкил этилмаяпти. Бу колхозда табиий ўтлар пичанини ўриб олиш ҳам ўз ҳолига ташлаб қўйилган.

Областнинг айрим район, колхоз ва совхозларида пичан ўриш ҳануз оммавий равишда бошлаб юборилмаган. Денов районидаги «8 Март», «Қизил Октябрь», Энгельс номли, Термиз районидаги Ленин номли, «Октябрь 50 йиллиги» колхозлари, Бойсун ва Сариосиё районларидаги кўпчилик колхоз ва совхозлар шулар жумласидандир.

Шуниси ажабланарлики, бу районларнинг раҳбарлари пичан ўришни тўғри ташкил этиш ва унинг суръатини кучайтириш ўрнига, турли баҳоналар ахтаряптилар. Бу мутлақо нотўғри. Улар Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг яқинда бўлиб ўтган XV пленуми партия, совет ва хўжалик органларидан, колхоз ва совхозларнинг раҳбарларидан чорвачиликни ривожлантиришга жиддий эътибор беришни, бунинг учун, даставвал, мустаҳкам озуқа базаси яратишни таъминлашни талаб этганлигини унутмасликлари зарур.

Область бўйича 20 майгача ҳаммаси бўлиб 5305 тонна дағал хашак тайёрланди. Бу, пландагига нисбатан атиги 1.2 процентни ташкил этади. Бойсун, Денов, Термиз районларида эса дағал хашак жамғариш топшириғи энди 0,5-0,7 процент атрофида бажарилди. Ғанимат фурсат ўтиб кетаётганлигига қарамай, мазкур районлардаги хўжаликларнинг раҳбарлари бу муҳим ишни кучайтириш ўрнига, пайсалга солаётганликларига ҳайрон бўласан, киши.

Область партия, совет ва қишлоқ хўжалик органларининг раҳбарлари чорвачилик учун мустаҳкам озуқа базаси яратишнинг энг қулай фурсатлари ўтиб кетишига йўл қўймасликлари, масъулиятсизлик ва беғамлик қилаётган колхоз ва совхозларнинг ношуд раҳбарларидан жавобгарликни қаттиқ талаб этишлари, ҳамма жойда пичан ўримига зўр берилишини таъминлашлари ва бу ғоят муҳим ишнинг бориши устидан назоратни кучайтиришлари керак.

А. ХАЛИЛОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

АНДИЖОН ОБЛАСТИ. Андижон районидаги Калинин номли колхознинг илғор сигир соғувчиси Маҳбубахон Қобулова йил охиригача 30 сигирдан 36 тонна сут соғиб олиш учун курашмоқда. Суратда: ўртоқ М. Қобулова.

А. Тўраев фотоси.

ЖАРҚЎРҒОНЛИКЛАР ҒАЛАБАСИ

ЖАРҚЎРҒОН (Телефон орқали). Район пиллачилари В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини муносиб меҳнат совғалари билан кутиб олиш юзасидан бошланган социалистик мусобақага қўшилиб, кеча давлатга пилла сотиш планини муддатидан илгари бажардилар. Пландаги 69,5 тонна ўрнига 70 тонна пилла топширилди.

Райондаги «Социализм», «Коммунизм», Норали Боймуродов номли, «Партия XXII съезди», «Москва» колхозларининг пиллачилари яхши кўрсаткичларни қўлга киритдилар. Улар ҳар қути қурт уруғидан 75 килограммдан пилла топширдилар.

Район пиллачилари яна давлатга 10 тонна хом ашё топшириш юзасидан қўшимча мажбурият олдилар.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

ЎРТОҚ П. И. КАВТАРОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР БИНОКОРЛИК МАТЕРИАЛЛАРИ САНОАТИ МИНИСТРИ ҚИЛИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Олий Советии Президиуми қарор қилади:

Ўртоқ Петр Ильич Кавтаров Ўзбекистон ССР бинокорлик материаллари саноати министри қилиб тайинлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси
Е. НАСРИДДИНОВА.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Р. САХИБОЕВ.

1969 йил 26 май,
Тошкент шаҳри.

ШОЛИ ЭКИШ КУНДАЛИГИ

Республика областларида шоли экишнинг бориши тўғрисида 1969 йил 26 майга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Гектар ҳисобида)

Биринчи стун — областлар; иккинчи стун — шоли экиш плани; учинчи стун — экилган майдон; тўртинчи стун — планнинг бажарилиш проценти.

ҚҚ АССР	16805	15805	94,0
Хоразм	6490	6081	93,7
Самарқанд	1899	1432	75,4
Тошкент	9700	5307	54,7
Андижон	4729	2442	51,6
Фарғона	2509	1030	41,1
Сурхондарё	4552	1654	36,3
Наманган	4342	1396	32,2
Сирдарё	5920	1581	26,7
Бухоро	1000	260	26,0
Республика бўйича:	57946	36988	63,8

Иккинчи квартал плани — муддатидан илгари

ТАННАРХИ АРЗОНЛАШДИ

Чирчиқ гидроэлектростанциялари тизмаси коллективи беш йиллик планни муддатидан илгари бажариш учун курашиб, 5 ойлик планни муваффақиятли бажарди. Кейинги тўрт ойнинг ўзида ГЭСлар тизмасида 246 миллион ўрнига 271 миллион киловатт-соат электр энергия ҳосил қилинди.

Нурчилар ГЭСлар иқтисодий-техника кўрсаткичларини муттасил яхшилаб бориш тадбирларини кўрмоқдалар. Шу йил бошидан буён ҳосил қилинган ҳар киловатт-соат электр энергиянинг таннархи 1 процент арзонлашди.

К. УСМОНОВ.

ЮҚОРИ КЎРСАТКИЧ

Хоразм областидаги 68-Гурлан автобазасининг транспортчилари планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги системасига 1967 йилдан буён амал қилмоқдалар. Янгича ишлаш ўз самараларини бермоқда. Корхонанинг иқтисодий-техника кўрсаткичлари юксалиб боряпти. Каттагина миқдорда мукофотлаш фондлари вужудга келди. Шофер ва ремонтчи ишчиларнинг ойлиги ортиб боряпти. Ш. Йўлдошев, Р. Раҳматуллин, О. Бобоев сингари ўнлаб шофёрлар ой сайин 300 сўм ва ундан ортиқ маош олишмоқда.

Транспортчилар биринчи квартал планини муддатидан бир ой илгари бажарган эдилар. 5 ойлик план ҳам барвақт адо этилди. Ҳозир бу ерда иккинчи квартал планини ҳам муддатидан илгари бажариш учун социалистик мусобақа кенг қулоч ёймоқда.

Э. ИБРОҲИМОВ.

ИЖОДКОРЛАР МУСОБАҚАСИ

«Ташсельмаш» заводида доҳий В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги шарафига бошланган ижодкорлар мусобақаси қизғин давом этмоқда. Корхона ихтирочи ва рационализаторлари юбилейгача 2 миллион сўмлик жамғарма фонди вужудга келтиришга аҳд қилган эдилар. Ҳозирнинг ўзидаёқ шу фондга 1 миллион 870 минг сўм тушди.

Завод новаторлари юбилей шарафига олган мажбуриятларини 8 ой олдин бажаришга ҳаракат қилмоқдалар. Ижодий таклифларни ҳисобга олиб бориш мақсадида алоҳида катта дафтар тутилди. Бу дафтар завод цехларидан-цехларига ўтказилмоқда. Унга ҳар бир ижодкор янги таклифларини ёзиб боради. Дафтарга ишлаб чиқаришни ривожлантиришга ёрдам берадиган, янги резервларни ишга солишни таъминлайдиган мулоҳаза-таклифлар ҳам ёзиб қўйилиши мумкин. Энг яхши рационализаторлар ва конкурс ғолиблари учун 23 та рағбатлантириш мукофоти белгиланди.

Г. ДЕМИДОВ.

Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг XV Пленуми қарорларини амалга оширамиз

ЧОРВАЧИЛИК — МУҲИМ ТАРМОҚ

Аҳмаджон ОДИЛОВ,
Наманган область, Поп районидаги Ленин орденли Ленин номли колхоз раиси

Партиямизнинг ленинчи Марказий Комитети ва Совет ҳукумати колхоз ва совхозларни мустаҳкамлаш, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини комплекс ривожлантириш тўғрисида муттасил меҳрибончилик қилиб келмоқдалар. Бу меҳрибонлик партия ва ҳукуматимиз қарорларида ҳам ўз ифодасини топгандир.

Колхозимиз коммунистлари, барча меҳнаткашлари чорвачиликни йил сайин ривожлантириш ва унинг сердаромад тармоққа айланишини таъминлаш йўлида куч ва ғайратларини аямай меҳнат қилишяпти. Биз ҳар бир ишимизда партия ва ҳукуматимизнинг доно кўрсатмаларига амал қилиб, катта-катта ютуқларни қўлга киритмоқдамиз.

Айниқса, гўшт етиштириш ва давлатга гўшт сотиш борасида яхши натижаларга эришяпмиз. Бўрдоқига боқилаётган қорамоллар 70-80 кун деганда 260-270 килограммгача семиртирилмоқда. Натижада колхоз ўтган йили молларни бўрдоқига боқишдан 30353 сўм соф фойда олди.

Биз бу йил давлатга пландан ташқари 12 тонна гўшт, шу жумладан 3 тонна парранда гўшти топширишга аҳд қилдик. Давлатга пландан ташқари 20 тонна сут етказиб бермоқчимиз. Агар ўтган йили ҳар бош сигирдан 1592 килограммдан сут соғиб олинган бўлса, беш йилликнинг тўртинчи йилида бу миқдор сигир бошига 1800 килограммга етказилади.

Колхозчиларимиз паррандачилик фермаси ишига ҳам жиддий эътибор беришяпти. Шу фермамизда 7 минг бош парранда бўлишига эришамиз. Бу бизга 1970 йилга бориб парранда гўшти ва тухум етиштиришни бир неча баравар кўпайтириш имкониятини беради.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг яқинда бўлиб ўтган XV пленуми чорвачиликни янада ривожлантириш юзасидан конкрет қарор қабул қилди. Бу қарорда жамоат чорвачилигини юксалтириш ва унинг маҳсулдорлигини ошириш режалари очиқойдин белгилаб берилган. Колхозимиз аъзолари ана шу режаларни оғишмай амалга ошириш учун катта тадбирларни белгиламоқдалар.

Маълумки, чорва моллар туёғини кўпайтиришда баҳорги ва ёзги яйловлар катта аҳамиятга эга. Шу боисдан ҳам биз яйловларда ҳар хил ўт-ўланларнинг кўпайишига эришамиз. «Озуқали от ҳоримас», деганларидек, чорва моллар яйловлардан ҳам ўз ризқини тўйиб териб еса, у сермаҳсул бўлиб ўсаверади. Яйловлар бизнинг шароитимизда ҳам моллар парвариши учун жуда-жуда қулай.

Биз озуқа базасини мустаҳкамлашни асосий вазифа деб ҳисоблаймиз. Шу мақсадда 191 гектар ердаги маккажўхорининг ҳар гектаридан 600 центнердан кўкпоя олишни планлаштирдик. Бу йил арпа ўриб олингандан кейин унинг ўрнига экиладиган маккажўхорининг ҳам ҳар гектаридан 400 центнердан кўкпоя олинишига эришамиз.

Колхозда бедазорлар йил сайин кенгайиб бормоқда. Бедапоялар бундан буён ҳам кенгаяверади. Ҳар гектар бедазордан 80 центнердан ошириб беда пичани ўришга аҳд қилганмиз. Ҳозир беда ўрими қизғин давом этмоқда. Дастлабки ҳисоб-китобларга қараганда беда пичани жамғариш мажбурияти ошириб бажарилиши учун ҳамма имконият бор.

Бу йил ёғингарчилик кўп бўлганлиги сабабли далаларимизда ҳар хил ўтлар яхши ўсди. Шунинг учун камида 2500 тонна дағал хашак жамғаришни кўзда тутганмиз. Хашак ўриш ишлари бошланиб кетди. 5 та ем-хашак жамғариш бригадасига 270 киши, 5 та юк автомашинаси, 24 та трактор прицеплари бириктиб қўйилди. Улар кучи билан қишга етиб ортадиган миқдорда дағал хашак тайёрланади. Демак, чорвачиликнинг озуқа базаси тағин ҳам мустаҳкамланади.

Чорвачиликда ҳам кадрлар катта роль ўйнаяжаги ҳаммага маълум. Ўз касбига меҳр қўйган, ўз касбини улуғлайдиган ва шу касбни яхши биладиган одамларгина чорва туёғининг кўпайишига эриша оладилар. Биз колхоз партия ташкилоти билан биргаликда чорвачилик фермаларини энг ишчан ва қобилиятли кадрлар билан мустаҳкамламоқдамиз. Колхоз ёшларидан тағин 44 кишини олий ва махсус ўқув юртларига ўқишга юборамиз. Шулардан 25 киши чорвачилик мутахассиси бўлиб етишади. Эндиликда қорамолчилик фермасидан ташқари қўйчилик ва йилқичилик ҳамда бўрдоқичилик фермаларида бошланғич партия ва комсомол ташкилотлари тузиш имкониятига эга бўлмоқдамиз. Уларнинг кучига таяниб, чорвачилик маҳсулотлари етиштириш топшириқларининг муттасил ошириб адо этилишига эришамиз.

Колхозда чорва моллар учун янги бинолар қурилишига алоҳида эътибор берилмоқда. Ўтган йили бу ишга 22 минг сўм сарфлаган эдик. Бу йил камида 97 минг сўмни чорва моллар учун бинолар қурилишига харажат қиламиз. Келгуси йили бу миқдор 120 минг сўмдан ошиб кетади.

Чорвадорларимиз маҳсулот етиштиришни кўпайтириш билан бирга унинг таннархини арзонлаштиришга ҳам жуда катта эътибор беришяпти. Бунинг учун тежамкорлик, ем-хашакни исроф қилмай сарфлаш, ҳисоб-китоб ишларини тубдан яхшилаш талаб этилди. Ана шу йўллар билан бир центнер силоснинг таннархи бу йил 67 тийинга, табиий пичаннинг таннархи эса 70 тийинга туширилади. Бу билан анча маблағ тежаб қолинади.

Бу йил бир центнер қорамол гўшти таннархини пландаги 114 сўмдан 105 сўмга, бир центнер қўй-эчки гўшти таннархини пландаги 69 сўмдан 67 сўмга туширишни планлаштирганмиз. Планимиз қатъий, у сўзсиз бажарилади. Чорва моллардан маҳсулот олиш таннархи бундан буён ҳам планли равишда камайтириб бориладиверади.

Қишлоқ хўжалик артели Уставининг янги лойиҳаси колхозчиларимизнинг меҳнатга бўлган муносабатларини тобора яхшиламоқда. Колхозчиларнинг янги Устав лойиҳасида белгиланган миқдорда шахсий қорамол ва қўйэчки асрашлари, кўплаб парранда боқишлари чорвачиликни тағин ҳам ривожлантириш, маҳсулдорлигини оширишда, айни вақтда меҳнаткашлар фаровонлигининг юксалишида бебаҳо омил бўлади. Колхозчиларимиз буни яхши англаган ҳолда чорва моллар туёғини кўпайтиришга қарор қилдилар.

Инсоният башарият доҳийси В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига қизғин тайёргарлик кўрмоқда. Колхозимиз аъзолари ҳам доҳий юбилейини муносиб меҳнат совғалари билан кутиб олишга астойдил бел боғладилар. Биз юбилей шарафига қишлоқ хўжалик маҳсулотлари, хусусан, чорвачилик маҳсулотларини кўпайтириш йўлида ҳормай-толмай меҳнат қилаверамиз.

АФҒОНИСТОНГА БОРА ТУРИБ

Расмий дўстлик визити билан Афғонистонга бораётган СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин 25 майда Тошкентда тўхтаб ўтди. Қирғизистон ССР Министрлар Советининг Раиси А. С. Суюмбоев, Молдавия ССР Министрлар Советининг Раиси А. Ф. Диордица, СССР Министрлар Советининг ташқи иқтисодий алоқалар давлат комитети раиси С. А. Скачков, СССР ташқи ишлар министрининг ўринбосари В. М. Виноградов ҳам А. Н. Косигин билан бирга Ўзбекистон пойтахтига келишди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов, Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг бюро аъзолари ва бюро аъзолигига кандидатлар И. Г. Анисимкин, Р. Қурбонов, В. Г. Ломоносов, Н. Г. Ляшченко, М. М. Мусахонов, Е. С. Насриддинова, Р. Н. Нишонов, М. А. Абдураззоқов, С. Р. Расулов, М. Т. Турсунов ва республиканинг бошқа раҳбар ходимлари аэродромда А. Н. Косигин ва унинг ҳамроҳларини кутиб олишди.

А. Н. Косигин республиканинг раҳбар ходимлари билан бирга шаҳарни айланиб, Тошкентнинг янги қурилишлари билан танишди.

26 майда А. Н. Косигин ва унинг ҳамроҳлари Тошкентдан Кобулга жўнаб кетишди.

(ЎзТАГ).

А. Н. КОСИГИН АФҒОНИСТОНГА КЕЛДИ

КОБУЛ, 26 май. (ТАСС). СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин ва унинг ҳамроҳлари Афғонистон Бош министри Нур Аҳмад Эътимодининг таклифига биноан бугун расмий дўстона визит билан Кобулга келди.

СОВЕТ — МОНГОЛИЯ ҚЎШМА АХБОРОТИ

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорнийнинг шу йил 20 майдан 24 майгача Монголия Халқ Республикасида бўлиши тўғрисидаги Совет—Монголия қўшма ахбороти эълон қилинди. Монголия Халқ Республикаси Буюк халқ хурали президиумининг Раиси Ж. Самбунинг таклифига биноан Н.В. Подгорний МХРда бўлди.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорний, дейилади ахборотда, визит вақтида Монголия Халқ Республикаси Буюк халқ хурали президиумининг Раиси Ж. Самбу ва Монголия Халқ Революцион партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари, МХР Министрлар Советининг Раиси Ю. Цеденбал билан учрашди ва суҳбатлашди.

Ахборотда айтиладики, ўртоқларча ва самимий вазиятда ўтган суҳбат ҳамда учрашувлар вақтида Монголия Халқ Республикаси билан СССР ўртасидаги қардошларча дўстлик ва маҳкам ҳамкорликни янада ривожлантириш ва мустаҳкамлаш масалалари муҳокама қилинди. Ҳозирги халқаро аҳвол, социалистик мамлакатларнинг бирлигини ва халқаро коммунистик ҳаракатнинг жипслигини мустаҳкамлаш масалалари юзасидан ҳам фикрлашиб олинди. Суҳбатлар муҳокама этилган ҳамма масалаларда Монголия Халқ Революцион партияси билан КПССнинг, Монголия Халқ Республикаси ҳукумати билан СССР ҳукуматининг қарашлари ва амалий тадбирлари тамомила бир хил эканлигини яна бир марта тасдиқлади.

Ҳар иккала томон, дейилади ахборотда, Монголия Халқ Республикаси ва СССРда социалистик ҳамда коммунистик қурилиш вазифалари муваффақиятли суратда бажарилаётганлигини мамнуният билан қайд қилди.

Томонлар Монголия Халқ Республикаси билан СССР ўртасидаги традицион бузилмас дўстлик ва ҳар томонлама мустаҳкам ҳамкорлик марксизм-ленинизм асосида, социалистик интернационализм принциплари асосида, социализм ва коммунизм иши тантанаси манфаатлари йўлида муваффақиятли ривожланиб, мустаҳкамланиб бораётганлигини зўр мамнуният билан қайд қилдилар, бу дўстлик ва ҳамкорликни бундан буён ҳам кучайтириш ва ривожлантиришга қатъий қарор берганликларини таъкидладилар.

Ахборотда яна бундай дейилади: суҳбатлар вақтида фикрлашиб олиш ҳозирги халқаро аҳволга баҳо беришда томонларнинг қарашлари тамомила бир хил эканлигини исбот қилди. Улар таъкидлаб ўтганидек, агрессив империалистик кучлар инсониятнинг тинчлик ва социал тараққиёти йўлидан олға қараб қилаётган ҳаракатига халақит бериш учун зўр бериб уриниб, халқаро вазиятни кескинлаштирмоқдалар ва жаҳоннинг турли қисмларида қуролли тўқнашувларнинг хатарли ўчоқларини вужудга келтирмоқдалар.

СССР ва Монголия Халқ Республикаси Вьетнам халқининг америкалик агрессорларга қарши ҳаққоний курашида кўрсатаётган қаҳрамонлиги ва сабот-матонатига қойил қолганликларини билдирадилар ва Вьетнам халқига бундан буён ҳам ҳар томонлама ёрдам ва мадад беришга тайёр эканликларини таъкидладилар.

Томонлар АҚШ ва унинг гумашталари Вьетнамдаги агрессияни давом эттираётганликларини кескин қоралаб, АҚШ ва унга иттифоқчи бўлган мамлакатларнинг қўшинлари ҳеч қандай шарт қўймай, Жанубий Вьетнамдан тамомила олиб чиқиб кетилиши керак, деб ҳисоблайдилар.

Ахборотда таъкидлаб ўтилганидек, ҳар иккала томон Вьетнам проблемаси Вьетнам Демократик Республикаси ҳукуматининг, шунингдек Жанубий Вьетнам Миллий озодлик фронтининг конструктив таклифлари асосида, шу жумладан, Жанубий Вьетнам Миллий озодлик фронти 1969 йил 8 майда илгари сурган «Вьетнамда тинчликни тиклаш учун» Жанубий Вьетнам масаласини ҳар томонлама ҳал этиш принциплари ва бу соҳадаги тадбирларнинг асосий мазмуни негизида ҳал этилиши лозим, деб ҳисоблайди. Томонлар Исроил агрессиясини яна кескин қоралайдилар ва Яқин Шарқдаги кескинликни юмшатиш учун, аввало, агрессорнинг қўшинларини босиб олинган барча араб территорияларидан олиб чиқиб кетиш зарур, дейдилар.

Томонлар Корея Халқ Демократик Республикасининг, корейс халқининг ўз мамлакатини тинч йўл билан бирлаштириш учун, ҳозирги вақтда Жанубий Кореяни оккупация қилиб турган Америка қўшинларини олиб чиқиб кетиш учун олиб бораётган ҳаққоний курашини тамомила қўллаб-қувватлаётганликларини изҳор қилишди.

Томонлар, дейилади ахборотда, Хитой раҳбарларининг буюк давлатчилик шовинистик йўли социализм мамлакатларининг ва барча чин революцион кучларнинг империализмга қарши ҳамда унинг агрессив кирдикорларига қарши олиб бораётган курашига зарар етказмоқда, деган фикрни изҳор қилдилар.

Хитой маъмурларининг Совет—Хитой чегарасидаги игвогарликлари халқаро кескинликни кучайтиришга қаратилган Хитой сиёсатининг авантюризмини исбот қилади. Монголия томони ана шу игвогарликлар муносабати билан Совет ҳукуматининг шу йил 29 мартда эълон қилинган баёнотида берилган баҳо ва хулосаларга тамомила қўшилганлигини айтди.

Ҳар иккала томон икки герман давлати — Германия Демократик Республикаси билан Германия Федератив Республикаси мавжуд эканлигини тан олиш, Европадаги мавжуд чегараларнинг даҳлсизлигини ҳурмат қилиш, ГФРнинг бутун немис халқи номидан иш кўриш даъволаридан воз кечиши, ГФРнинг ядро қуролига эга бўлиш даъволаридан воз кечиши, Европадаги барча давлатлар ўртасида кенг ва ўзаро фойдали ҳамкорликни ривожлантириш — Европа хавфсизлигини сақлаш ва таъминлашнинг энг муҳим шарти, деб ҳисоблайди.

Монголия томони қардош социалистик мамлакатларнинг халқлар тинчлиги ва хавфсизлигини мустаҳкамлаш соҳасида кўраётган тадбирлари муҳим эканлигини таъкидлади ва Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатларнинг Будапештда Европадаги барча мамлакатларга қарата қабул қилинган мурожаатини тамомила қўллаб-қувватлаётганлигини билдирди.

СССР ва Монголия Халқ Республикаси, дейилади ахборотда, империализм кучларига қарши, халқларнинг озодлиги ва мустақиллиги учун, социалистик ҳамдўстликнинг бирлиги ва жипслиги учун бундан буён ҳам қатъий кураш олиб боришга аҳд қилганликларини билдирадилар.

Монголия Халқ Республикаси ва СССР ҳукуматлари ядро қуролини тарқатмаслик тўғрисидаги шартноманинг тезроқ кучга киритилишини ёқлаб, мустаҳкам тинчлик ўрнатишнинг муҳим шарти бўлган ёппасига ва батамом қуролсизланишни таъминлашга қаратилган тадбирларни бундан буён ҳам амалга оширишга тайёр эканликларини изҳор қилдилар.

Совет ва монгол томонлари жаҳон социализм системасининг бирлигини мустаҳкамлаш, бу системанинг халқаро ишчилар синфи ва миллий озодлик ҳаракати билан жанговар иттифоқини мустаҳкамлаш замонамизнинг энг муҳим вазифаси, деб ҳисоблайдилар.

СССР ва Монголия Халқ Республикаси, деб уқтириб ўтилади ахборотда, мустамлакачилик ва миллий зулмнинг ҳамма турларини узил-кесил тугатиш учун, ҳар бир миллатнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқи учун қатъий кураш олиб бормоқдалар.

Томонлар коммунистик ва ишчи партияларнинг Москвада ўтказиладиган кенгаши марксизм-ленинизм асосида, пролетар интернационализми принциплари асосида жаҳон коммунистик ва ишчилар ҳаракати жипслигини янада мустаҳкамлаш учун катта аҳамиятга эга эканлигини якдиллик билан таъкидладилар.

Улар халқаро коммунистик ҳаракат ўз сафларини янада маҳкам жипслаштиради, жаҳондаги демократик ва прогрессив кучларни ягона антиимпериалистик фронтга бирлаштиришда янгидан-янги муваффақиятларга эришади, деб қатъий ишонганликларини айтдилар. СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Монголия Халқ Республикаси Буюк халқ хурали президиумининг Раиси Ж. Самбуни ўзи учун қулай бўлган пайтда расмий дўстлик визити билан Совет Иттифоқига келишга таклиф этди. Бу таклиф мамнуният билан қабул қилинди.

Томонлар, дейилади ахборотнинг охирида, СССР Олий Совети Президиуми Раиси Н. В. Подгорнийнинг Монголия Халқ Республикасига қилган визитининг самарали натижаларидан қаноат ҳосил қилганликларини айтдилар ва бу визит СССР билан Монголия Халқ Республикаси ўртасидаги қардошларча дўстлик ва ҳар томонлама ҳамкорликни янада мустаҳкамлашга, социалистик ҳамдўстликнинг жанговар бирлиги ва жипслигини мустаҳкамлашга қўшиладиган муҳим ҳисса бўлишига аминдирлар.

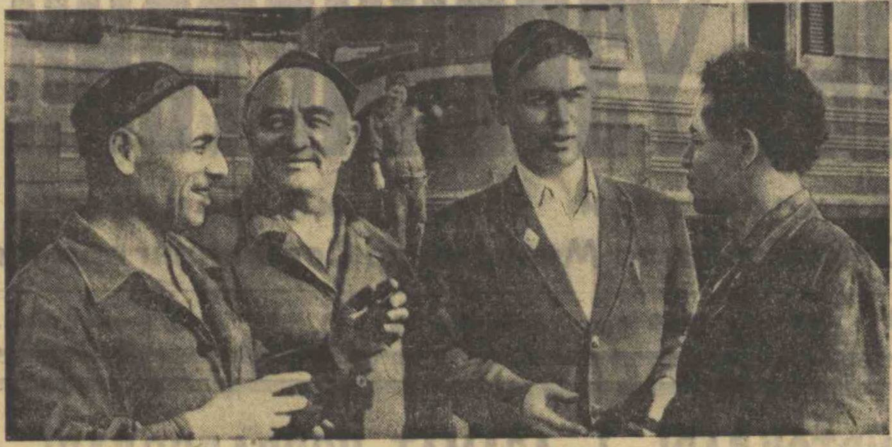

Октябрь революцияси номли Тошкент тепловоз-вагон ремонти заводи коллективи доҳий В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги шарафига бошланган социалистик мусобақага қўшилиб кўрсаткичларни қўлга киритаётир. Суратда: тепловоз цехи илғорлари слесарь О. Маллаев, О. Муҳамедов, инженер-технолог О. Отахонов ва слесарь М. Усмоналиев ўртоқлар.

И. Глауберзон фотоси.

БУГУН ТОШКЕНТДА НУТҚ МАДАНИЯТИ МАСАЛАЛАРИГА БАҒИШЛАНГАН РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ КОНФЕРЕНЦИЯСИ ОЧИЛАДИ

ЗАМОН ВА АДАБИЙ ТИЛ

Ҳар бир адабий тилнинг асосий белгиси нормативликдир. Нормативлик деганда, бутун бир халқнинг ўзаро фикр олишув воситасини система ҳолида кўрсатиб, унинг жамиятдаги функциясини маълум тартиб билан онгли равишда бошқариш каби ижтимоий ҳодисани кўз олдимизга келтирамиз.

Тил инсон коллективига хос бўлган, жамият билан бирликда тараққиётнинг объектив қонунлари асосида ўсиб, ривожланаверадиган ижтимоий ҳодиса бўлиб, у, В. И. Лениннинг гениал таърифида ифодаланганидек, «кишилар орасидаги алоқа-аралашувнинг энг муҳим воситасидир». Адабий тилнинг алоқа воситаси сифатидаги вазифаси умум томонидан қабул қилинган, ҳамма учун мажбурий бўлган ягона нормаларга эга бўлиши билан боғлиқ: ёзув нормалари, талаффуз нормалари, сўз ишлатиш нормалари, сўз тартиблаш нормалари ва бошқалар.

Тилнинг нормалашган бўлиши, маълум қонун-қоидаларга бўйсунган ҳолда иш кўриши унинг тараққиёт даражасини кўрсатиб турадиган муҳим фактордир: тил ривожлана борган сайин унинг нормалари ҳам мураккаб кўринишга эга бўлади, чунки тилнинг ҳаётдаги роли жамиятнинг юксалиш даражасига, ижтимоий шароитга боғлиқ. Октябрь революциясидан кейин туғилган ижтимоий шароит натижасида ўзбек тили ўзининг гуллаш даврига ўтди: ҳозирги ҳаётимизда ўзбек адабий тилининг функцияси — иш кўриш доираси ниҳоят даражада кенгайиб кетди. Шундан келиб чиқадики, турмуш ривожланиши билан тил ҳам ривожланади, жамият қанчалик тараққий қилса, тилнинг жамиятдаги вазифаси ҳам шунчалик кенгаяди.

Кишилик жамияти тараққиётининг йўли, тарихи шуни кўрсатадики, одамларнинг ўзаро ижтимоий муносабати қабилавий, элат, халқ ёхуд миллий, ё иркий белгилар асосида чегараланиб қолмайди: халқлар географик, сиёсий-ижтимоий факторлар заминида ўзаро муносабатда бўладилар, бунинг натижасида улар ўз турмуш тажрибалари, маданиятлари, урф-одатлари, илм-фан ва бошқалар билан бир-бирларини бойитадилар. Бу тарихий ҳақиқатни улуғ ва қудратли рус тилининг Ватанимизда яшовчи рус бўлмаган миллатлар, халқларнинг тиллари тараққиётидаги ижобий роли мисолида яққол кўрамиз.

Тилнинг нормалари, қонун-қоидалари ҳақида гапирганимизда, биринчи навбатда бу ҳодисанинг ижтимоий асосини — тил тараққиётининг социал факторлар билан мустаҳкам боғлиқ эканлигига диққат этишимиз ва бу факторлар таъсири натижасида тилда юз берган янгиликлар, асосий ривожланиш тенденцияларини чуқур англаб, идрок қилган ҳолда баҳолашимиз зарур. Тилда содир бўлган ва бўлаётган объектив ўзгаришларни, ривожланиш қонунларини яхши идрок қилмай туриб иш кўришга интилиш, табиий, жуда кўп чалкашликларни, бирор назарий фикрга суянмаган субъектив янглишликларни келтириб чиқаради. Саводсиз мамлакатда социализм қуриш мумкин эмас, деган мутлақо тўғри фикр революциядан кейин ёппасига саводсизликни тугатиш проблемасини келтириб чиқарди, халқимизнинг бу соҳадаги жуда катта ғайрат ва шижоати туфайли нисбатан тез фурсатда бу олий мақсадга эришув имконини берди. Шу муносабат билан адабий тилимизнинг иш кўриш доираси ҳам кенгая борди, мактаб, ўқиш-ўқитиш ишлари кескин яхшиланди, матбуот-нашриёт ишларимиз ғоят кенг кўламда ривожланди. Бу ажойиб тадбирларнинг ҳаётга татбиқ этилиши ўз-ўзидан адабий тилимизнинг қонун-қоидаларини ишлаш, унинг ёзма ва оғзаки турлари учун нормативлик яратиш проблемасини келтириб чиқарди. Кўринадики, ҳозирги замон ўзбек тилининг жамиятдаги функцияси, иш кўриш доирасининг кенгайиши ижтимоий ҳаётдаги ўзгаришлар, жамиятдаги юксалиш натижасида майдонга келди.

Нутқ маданияти адабий тилнинг мавжуд нормаларига суянади. Бу нормаларни белгилашда, умуман тил материалларидан фойдаланишда, биринчидан, тил тараққиётининг тарихий даврлари (бу момент айниқса қадимий ёзув традициясига эга абадий ёдгорликларга бой бўлган ўзбек тили учун жуда муҳим), иккинчидан, нутқ услубларига қараб фарқланиш ҳисобга олиниши зарур.

Ҳар бир халқнинг тили ўша халқнинг бутун тараққиёт йўлини, тарихини ўзида акс эттириб туради. «Бизнинг тилимиз — бизнинг тарихимиздир» деган гап шу асосда туғилган. Лекин бу ҳол тил ҳодисаларининг даврларга кўра ўзгаришини — тилнинг динамикасини рад этмайди. Шундан келиб чиқадики, адабий тилнинг нормалари тарихий ўзгаришлар асосида турли тусга киради ҳам. Масалан, Алишер Навоий даври тилидаги **«анинг бирлан келмиш»** гапи ҳозирги замон ўзбек тилининг нормаларига мос келмайди. Уни биз ўз нормаларимизга мувофиқ **«у билан келган»** формасида қўллаймиз. Яна: эски ўзбек тилида **«Агарчи кўп сўзунг бор — мухтасар қил»** жумласини ҳозирги ўзбек тилида **«сўзинг кўп бўлса ҳам қисқа қил»** тарзида ишлатамиз. Шунингдек, бир кўп сўзлар эски ёзув тилида норма сифатида ишлатилган бўлса, улар ҳозирги тилимизнинг нормаларига мос келмайди. Адабий тилнинг икки турида ҳам (ёзма ва оғзаки) сўз танлаш ва сўз ишлатишда қўлланадиган сўзнинг оммага тушунарли бўлишини кўзда тутмоқ зарур. Сўз — термин сайлашда унинг қўлланиш масштабини, тилларни ва халқларни бир-бирларига яқинлаштиришга — пролетар интернационализми учун хизмат қилишини кўзда тутмоғимиз зарур.

Нормативликда тил материалларининг нутқ стилларига қараб фарқланган ҳолда ишлатилишига ҳам алоҳида диққат қилинади. Масалан, ёзув тилида **«ва»** боғловчисининг ишлатилиши нормал ҳолат, лекин бадиий асарда бир колхозчининг нутқини характерлаганимизда унинг оғзидан бу сўзни (яъни **«ва»** боғловчисини) эшитолмаймиз, чунки унинг нутқида **«ва»** сўзи деярли йўқ (бу сўз китоб тилига хос). Ўша колхозчи **«нималар олдингиз»** дейиш ўрнига **«нима-нима олдингиз»** формасини кўпроқ қўллайди, чунки сўнгги форма оддий сўзлашув тили учун характерлидир. Яна: архаик ёки диалектал сўзларни ишлатиш (**дунё** ўрнига қадимги ёдномаларда учраган **очун** сўзини қўллаш ёки **«ҳеч гапирмади»** дейиш ўрнига **«дим сўйламади»** дейиш) бугунги адабий тилимизда ҳам, шеваларда ҳам учраб турадиган ҳодиса. Лекин архаик сўз ва ибораларидан фойдаланиш, диалектал элементларни ишга солишнинг ўз ўрни ва шароити бор: ёзувчилар персонажларини нутқ жиҳатдан характерлашда, индивидуаллаштиришда архаик ва диалектал материаллардан усталик билан фойдаланадилар. Худди шундай тил материалларидан усталик билан фойдаланишнинг ёрқин мисолини устод Садриддин Айнийнинг тарихий романларида очиқ кўрамиз.

Ҳозирги замон ўзбек тили умуман адабий тиллар учун хос бўлган бир қанча қонуниятларга суянади. Ўзбек социалистик миллатининг тилидаги бу қонуниятлар нормативликнинг асосини ташкил қилади. Ҳозирги кунда нормативлик масаласига диққат жуда ҳам кучайган: миллий тилларнинг тараққиёт қонунлари социалистик миллатларнинг умумий тараққиёти билан маҳкам боғлиқдир. Ҳозирги замон ўзбек тили — адабий нормалар соҳасида, тилнинг ягона қонун-қоидаларини белгилашда, такомиллаштиришда ҳам жуда катта ютуқларга эришди. Лекин турмуш тараққиётининг юксак даражаси билан биргаликда тилнинг жамиятдаги функциясининг тобора кенгайиб бориши нормативлик соҳасида, нутқ маданияти борасида янгидан-янги талабларни келтириб чиқармоқда.

Адабий тилнинг нормалари нимага қараб белгиланади? Ўзбек тилининг шевалари жуда кўп ва хилма-хил бўлиб, нормативликнинг роли бунда айниқса каттадир, чунки адабий нормалар уларни бир хил тусга — ягона формаларга олиб келади, лекин, иккинчи томондан, шеванинг кўп бўлиши нормалар белгилаш масаласини ғоят қийинлаштиради. Масалан, **борадиган** формаси турли шеваларда турлича айтилади: **бораdиган, борадиғон, барайтиган, борайдиган, боратуғон, брадоғон** ва бошқаларнинг қайси бири норма? Фактлар шуни кўрсатадики, адабий тилда ҳамма шеваларнинг материали мавжуд, лекин норма белгилашда шеваларaро энг кўп тарқалган ҳолат асосга олиниши табиийдир.

Адабий нормалар белгилашда нзчиллик бўлиши ўз-ўзидан маълум. Нормативликни белгилашда адабий тилга асос қилиб олинган шева ёки шеваларни аниқлаш ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Олимларимиз тил фактларини текшириб, «фонетик жиҳатдан Тошкент шеваси, морфологик жиҳатдан Фарғона шевалари асос» деган фикрни баён қиладилар. Бу фикрга қарши эътироз билдирувчилар ҳам бор. Ҳар ҳолда, бу йўналишдаги текширишларни давом эттириш керак бўлади. Чунки Тошкент шевасининг ҳозирги нормага уйғун келмайдиган анчагина фонетик хусусиятлари бор: **ана — она, дада — дода, баҳо — боҳо, вақт — вохт, ҳавли — ҳовли, баҳор — боҳор; Баҳром — Баҳром, Акрам — Акром; таги — тейи, уч яшар — уч ёшар, янги — енги, айт — эт; боринглар — борийла, ўзинглар — ўзийла** каби. Бундай мисолларни жуда кўплаб келтириш мумкин. Хуллас, адабий нормаларимизни қатъийлаштириш, айрим қоидаларга аниқлик киритиш, лексикада ва грамматикада мавжуд вариантларнинг фарқларини, ўринларини белгилаш, айрим сўзларнинг талаффузи, урғусини ва урғунинг кўчиш ҳолларини аниқ қоидалаштириш каби соҳаларда ҳам анчагина қилинадиган ишлар бор. Грамматикада ҳукм сураётган чалкашлик, вариантли формаларнинг ишлатилишидаги ҳар хилликларни бартараф қилиш, уларни маълум қоида асосида чуқур ишлаш ҳам нутқ маданиятини такомиллаштиришда жуда муҳим аҳамиятга эгадир.

Ягона нормаларнинг тўла ўзлашувида мактаб, матбуот, саҳна, радио, телевидение каби воситалар катта роль ўйнайди. Шу томондан қараганимизда китоб, газета ва журналларимизда бир сўзнинг икки-уч хил формада ёзилиши ҳолларининг тез-тез учраб туриши, артистнинг саҳнада, радио, телевизор орқали бемалол ўз шевасида гапириши, айниқса совет-интернационал сўзларни нотўғри талаффуз этиши, баъзи лекторларимизнинг айрим сўзларни, грамматик формаларни нотўғри ишлатиши каби анормал кўринишлар бу соҳада ҳали анча иш қилишимиз зарурлигини кўрсатади.

Айтилганлардан келиб чиқадики, нутқ маданияти, нормативлик — ҳозирги куннинг жуда муҳим масалаларидандир. Республикамизда нутқ маданияти учун кураш масаласи тил мутахассислари ёки матбуот-нашриёт ходимларининггина иши бўлиб қолмай, балки кенг жамоатчиликнинг олдига қўйилган жуда актуал масаладир.

Бугун бошланадиган конференция бу соҳадаги муҳим ишларимизнинг программасини тузиб беради. Вазифаларимиз жуда мураккаб, лекин ўзбек тилшунослиги фанининг ҳозирги юксак даражаси бу вазифаларни муваффақият билан бажаришимизга тўла имкон беради.

Қ. ХОНАЗАРОВ,
фалсафа фанлари доктори, профессор.

А. ҒУЛОМОВ,
Филология фанлари доктори, профессор.

ҒОЗҒОН МАРМАРИ

ТОШКЕНТ МЕТРОСИНИНГ ЗИЙНАТИ

Зарбандсой, Олтинсой, Ғозғонсой... Булар ҳар бирининг алоҳида хусусияти бор. Бири мўл-кўл дон, чорвачилик маҳсулотлари, ширин-шакар мевалари, яна бири табиий бойликлари билан ном чиқарган, шуҳрат таратган. Ғозғонсой Нурота районига қарашли бўлиб, унда «Ғозғон» қоракўлчилик совхозининг тўртинчи бўлими жойлашган. Ёз ойларида тоғлардаги қорлар эриб, сойдан анча сув оқади. Бўлим чорвадорлари шу сой сувидан баҳраманд бўлиш билан, янги боғ-роғлар барпо этганлар, чароғон қишлоқ яратганлар. Қишлоқни ҳам Ғозғон" деб этишган.

Шу қишлоқнинг кун ботишида яна бир ажойиб тош кон очилган. Уни ҳам «Ғозғон» дейилади. Қурилишлар, айниқса метрополитен қурилишлари учун гўзал, нафис материал—мармар тош топилган. Дастлабки йилларда бу кон маҳаллий аҳамиятга эга эди. Унинг тошидан ҳар хил уй-рўзғор идишлари ясаларди. Ундан атроф қишлоқлар ва қўшни районлардаги сув тегирмонлар учун доира шаклидаги тош ясаларди. Москва метроси қурилиши бошлангач, Ғозғон мармарининг аҳамияти ошди, у мамлакатимиздаги метро қурилишлари учун хом ашё базаси бўлиб қолди. Карьердан аввал Москва метроси қурилишига, кейин эса Ленинград метросига минг-минг тонналаб мармар тош юборилди. Ҳозир ойнадек тиниқ пойтахт метросининг станцияларида юрган киши ҳам Ғозғон мармарини эслайди.

Ғозғон мармарининг довруғи Ватанимиздагина эмас, ҳатто чет мамлакатларда ҳам кенг тарқалган. Чехословакия, Польша, Германия Демократик Республикаси ва бошқа чет мамлакатлар Ғозғон мармарини сотиб олмоқдалар. Ўтган йили мармар тош қазиш плани ошириб бажарилиб, мамлакатимиздаги метро ва муҳим объектлар қурилишлари ҳамда тошни қайта ишлаш корхоналарига, бир қанча чет давлатларга кўп миқдорда сифатли мармар блоклари жўнатилди.

— Маҳсулотларимиз, — деди карьер бошлиғи, ёш инженер Зариф Ёрқулов, — асосан мармарни қайта ишлаш корхоналарида тарашланиб улуғ доҳиймиз Владимир Ильич Лениннинг она юрти — Ульяновск шаҳар қурилишига юборилмоқда. Йирик блокли мармар тошларни Москва, Украина, Тошкент, Олмалиқ ва Ғазалкент заводларига пешма-пеш жўнатиб турибмиз. Кундан-кун, ойдан-ой шу корхоналарга кўпроқ мармар жўнатяпмиз. Заказчиларимиз оқ, кулранг, очқизил рангли мармар тошларни кўп талаб қиляптилар. Илгари бир кубометр мармар 150 сўмга тушарди. Ҳозир бир кубометр мармар тайёрлашга 140 сўм сарфланаётир.

Мутахассисларимиз Ғозғон мармари жуда кўплигини аниқладилар. Шу муносабат билан карьерни кенгайтириш, мармар ишлаб чиқаришни икки-уч баравар кўпайтириш тадбирлари кўрилмоқда. Ҳукуматнинг қарори билан бу ерда мармар тошни қазиб олиш, уни тайёрлаш ва ишлаш заводи қуриляпти. Бунинг учун 2.462 минг сўм маблағ ажратилган. Бу маблағнинг 900 минг сўми шу йил охиригача ўзлаштирилиши керак. Корхона 1970 йил охирига бориб ишга тушиши ва ҳар йили 15 минг квадрат метр сирли мармар, 30 минг квадрат метр майдаланган мармар ишлаб чиқариши, ҳар хил қурилишларга 5000 кубометр мармар блоклари сотилиши лозим. Ғозғон мармарчилари 47 километрли Тошкент метро қурилишини ҳам чиройли тош билан таъминлашлари шарт. Тошкент метроси қурилишига қачон ва қанчадан мармар юбориш заказлари олинган. Шу асосда графиклар тузиб қўйилган.

Янги завод билан бирга Ғозғон посёлкаси ҳам барпо этилади. Муҳташам уй-жойлар қурилади. Шу жумладан, 250 ўринли клуб, алоҳида ошхона, мактаб, болалар боғча-яслилари, медпункт, меҳмонхона, почта, омонат касса бинолари қурилади. Биринчи навбатда кўп қаватли 23 уй қурилиб, фойдаланишга топширилади. Булар учун давлатдан 2.100 минг сўм маблағ ажратиб берилган. Қурилиш ташкилотлари аллақачонлари иш бошлаб юборган. Хуллас, Ғозғон мармарчиларининг унумли ишлашлари учун барча шароитлар яратиб берилади.

Л. ЭРГАШЕВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

Юрий Давидовни «Главташкентстрой»га қарашли 6-трест, 7-қурилиш бошқармасида кўпчилик танийди. У бошчилик қилаётган серғайрат монтажчилар бригадаси коллективи В. И. Ленин номли Тошкент Давлат университетининг янги ўқув корпусларини тиклашда шижоат кўрсатаётир. Улар шу кунларда дорилфununнинг 13 қаватли марказий биносини монтаж қилаётирлар. Суратларда: (чапдан) қурилиб фойдаланишга топширилган ўқув корпуслари ва монтажчилардан Валентин Зебородин, Юрий Давидов ва Александр Трякин ўртоқлар.

Ф. Лутфуллаев фотолари.

ДАДИЛ ҚАДАМЛАР

Иқтисодий темада

«КПСС Марказий Комитетининг март Пленуми совхозларни тўла хўжалик ҳисобига ўтказишни зарур деб топди. Ҳозир 800 дан ортиқ совхоз планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги шароитларига ўтказилди. Уларнинг иш натижалари бу тадбирларнинг прогрессив эканлигини тасдиқламоқда. Муайян тажриба орттирилган ҳозирги вақтда яқин йиллар ичида ҳамма совхозларни аста-секин тўла хўжалик ҳисобига ўтказмоқ лозим».

(Ўртоқ Л. И. Брежнев КПСС Марказий Комитетининг 1968 йил октябрь Пленумида қилган докладдан).

Амударё районидаги Максим Горький номли совхоз йирик ва юқори ҳосилли хўжаликлардан бири. Совхоз коллективи пахта етиштиришни, даромад ва соф фойдани кўпайтириш йўли билан ишлаб чиқаришнинг рентабеллик даражасини йил сайин оширяпти. КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қарорларига биноан бултур республикамиздаги бир неча совхоз, шу жумладан Максим Горький номли совхоз ҳам тўла хўжалик ҳисобига ўтказилган эди. Қуйида совхоз коллективининг планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги шароитида қандай ишлаётгани ҳамда ишлаб чиқаришнинг иқтисодий кўрсаткичларини яхшилаш соҳасида эришган муваффақиятлари ҳақида ҳикоя қилинади.

САМАРАЛИ ТАЪСИР

КПСС Марказий Комитетининг 1965 йил март Пленуми қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини юксалтиришга қаратилган иқтисодий тадбирлар системасини ишлаб чиқди. Бу тадбирларнинг изчиллик билан амалга оширилиши республикамиздаги бошқа колхоз ва совхозлар қатори Амударё районидаги Максим Горький номли совхознинг ҳам ишлаб чиқариш фаолиятига самарали таъсир кўрсатди.

Совхоз асосан пахтачиликка ихтисослашган. Хўжаликка бириктириб қўйилган 4700 гектар ҳайдаладиган ернинг бултур 3860 гектарида пахта етиштирилди. Ҳар гектар ердан ўрта ҳисобда 31,6 центнердан ҳосил олинди. Ялпи даромад 5 миллион сўмдан ошиб кетди.

Аммо, совхознинг март Пленумидан олдинги 1964 йилда етиштирган пахтаси, олган даромадига унинг кейинги йиллардаги ва айниқса тўла хўжалик ҳисобига ўтиб, янги шароитда ишлай бошлаган бултурги йилги кўрсаткичларини солиштирсак, жуда катта ўзгариш юз берганлиги маълум бўлади. 1964 йили гектаридан 18,3 центнердан ҳосил олиниб, давлатга 7781 тонна пахта сотилган эди. Даромад қилинган харажатнинг ўрнини қопламаган эди.

Март Пленуми қарорларида хўжаликларнинг коллективлари олдига қўйилган вазифалар совхоз раҳбарларини, мутахассисларини жиддий ўйлантириб қўйди. Улар бундан кейин эскича ишлаш мумкин эмаслигини, ишлаб чиқаришни тўғри планлаштириш, уни ҳисоб-китоб билан юритиш, олинадиган даромадни кўпайтириш ва экономикани мустаҳкамлаш зарурлигини англаб олдилар. Бунга эришилса пахтакорларнинг ўз меҳнатлари натижасидан моддий манфаатдорлиги ошарди.

Турмуш агар бўлим ва бригада бошлиқлари, механизаторлар ва сувчилар, барча пахтакорлар иқтисод қилиш режимига қатъий риоя қилмасалар, унинг давлатга, хўжаликка ва ўзларига қандай фойда келтириши ҳақида тўла тасаввурга эга бўлмасалар, кўзланган мақсадга эришиб бўлмаслигини кўрсатди. Хулоса қилиб айтганда, барча ходимларнинг ишлаб чиқаришнинг натижаси учун, ўзлари ишлаётган участкадаги ишнинг аҳволи учун, ер ва сув, техника ва ўғитлардан яхшироқ фойдаланиш учун, ҳосилнинг тақдири учун жавобгарлигини ошириш, фақат бўлим ва бригада бошлиқларинингина эмас, балки ҳар бир пахтакорнинг вазифасини аниқ белгилаб бериш талаб этиларди. Шундай қилинди ҳам.

Натижада 1967 йилга келиб ҳар гектар ернинг ҳосилдорлиги 26,9 центнерга етди ва 1964 йилдагига нисбатан гектар бошига 8,6 центнер кўпайди. Совхоз давлатга пландан ташқари 2129 тонна, ҳаммаси бўлиб 10379 тонна пахта сотди ва бунинг эвазига 3 миллион 161 минг сўм даромад қилди. Пландаги 110 минг сўм ўрнига 277 минг сўм соф фойда олинди. Ишчиларга маош сифатида 2 миллион 347 минг сўм, шу жумладан 468 минг сўм мукофот ва қўшимча ҳақ берилди. Илгари совхоз ҳеч қачон бунчалик кўп даромад қилмаган ва соф фойда олмаган эди. Ишчиларга бунчалик кўп пул берилмаган эди. Ходимларнинг ишлаб чиқаришни юксалтириш ва маҳсулот етиштиришни кўпайтиришдан моддий манфаатдорлиги кучайди. **Ишчиларнинг ойлик маоши ўрта ҳисобда 82 сўмни ташкил этди. Бу, 1964 йилдагига нисбатан қарийб икки баравар кўпдир.**

Шундай қилиб, пахтачилик рентабелли тармоққа айланди. Совхоз кенгайтирилган такрор қайта ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш учун маълум миқдордаги жамғармага эга бўлди. Энди олға томон дадил қадам ташлаш, ишлаб чиқаришни аниқ планлаштириш ва шу йўлдан бориб янада яхшироқ натижаларга эришиш мумкинлиги аён бўлиб қолди. Бу йўл тўла хўжалик ҳисобига ўтишдан иборат эди.

ЯНГИ ШАРОИТДА

Совхоз тўла хўжалик ҳисобига ўтиб, янги шароитда ишлай бошлаганига бир йил бўлди. Ҳозир ана шу даврда қўлга киритилган айрим ютуқлар ва йўл қўйилган камчиликлар, совхоз коллективи хўжалик ҳисобининг асосий принципларига қандай амал қилаётгани ҳақида айрим мулоҳазаларни баён қилиш мумкин.

Маҳсулот етиштиришга қилинган меҳнат ва маблағ сарфларининг ўрнини ортиғи билан қоплаш, яъни рентабеллик хўжалик ҳисобининг энг асосий ва ҳал қилувчи принципи ҳисобланади. Тўла хўжалик ҳисобига ўтишдан кузатиладиган асосий мақсад ҳам ишлаб чиқаришнинг рентабеллик даражасини оширишдан иборатдир. Тўла хўжалик ҳисоби, даставвал, етиштирилган маҳсулотнинг таннархи унинг харид нархидан кам бўлишини, маҳсулот етиштиришга қилинган меҳнат ва маблағ сарфларининг йиғиндиси уни сотишдан келадиган даромаддан оз бўлишини, яъни соф фойда олиш ва кенгайтирилган такрор қайта ишлаб чиқаришни таъминлаш учун жамғарма тўплашни тақозо этади.

Совхоз коллективи янги шароитда ишлашнинг биринчи йилида бу талабга қандай амал қилди? Шуни айтиш керакки, у маҳсулот етиштиришга қилинадиган харажатларни камайтириш ва унинг таннархини арзонлаштириш, қилинган меҳнат ва маблағ сарфларининг ўрнини ортиғи билан қоплаб, ишлаб чиқаришдан соф фойда олиш соҳасида оз бўлса ҳам тажриба тўплаган эди. Масалан, совхозда 1967 йили ерни экишга тайёрлаш ва чигит экиш, ғўзани парвариш қилиш даврларида ишлаб чиқариш — молия планида белгиланганидан анча кам меҳнат ва маблағ сарфланди. Шу ҳисобдан бир неча юз минг сўм пул иқтисод қилиб қолинди. Бундан ташқари, терим даврида 45 та машина тўла қувват билан ишлатилди ва улар билан 3792 тонна пахта терилди. Шу туфайли 6513 тонна пахта биринчи сортга топширилди ва шунинг ўзидан 238 минг сўм қўшимча даромад қилинди. Маҳсулотнинг таннархи анча арзонлашди. **Бир центнер пахта етиштиришга ҳаммаси бўлиб 27 сўм 46 тийин сарфланди. Бир гектар ер совхозга 819 сўм даромад, бир центнер пахта эса 2 сўм 77 тийин фойда келтирди.**

Тўла хўжалик ҳисобига ўтилгач, бу соҳада янада яхшироқ натижаларга эришилишига шубҳа қилмаса ҳам бўларди. Амалда шундай бўлди. Аввало **бултур 8580 тонна ўрнига 12186,5 тонна пахта етиштирилди** ва давлат плани қарийб бир ярим баравар ошириб бажарилди. **Ҳосилдорлик 31,5 центнердан ҳам ошди ва 1967 йилдагига нисбатан қарийб 5 центнер кўпайди. Ана шу пахтани етиштиришга ҳаммаси бўлиб 3 миллион 305 минг 800 сўм маблағ сарфланди. Уни давлатга сотишдан эса 5 миллион 106 минг сўм даромад қилинди. Демак, бултур совхоз пахтачиликдан 1 миллион 800 минг сўмдан зиёд соф фойда олди.** Бу, пландагидан қарийб икки баравар кўпдир. Шундай қилиб, **пахтачиликнинг рентабеллик даражаси** беқиёс ошди ва **35,8 процентга етди. Пахтачиликка сарфланган бир сўм 1 сўм 60 тийин бўлиб қайтиб келди. Бир гектар ер хўжаликка 1323 сўм даромад келтирди.**

Ҳосилдорлик ва ялпи ҳосилнинг ошиши

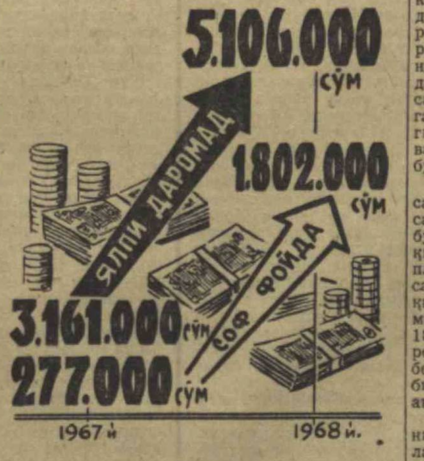

Даромад ва соф фойданинг ошиши

ИШЧИЛАР ХУРСАНД

Агар рентабеллик хўжалик ҳисобининг асосий принципи ва оқибат натижаси бўлса, моддий манфаатдорлик унинг ҳаракатлантирувчи кучи ҳисобланади. Моддий манфаатдорлик бўлмаса рентабеллик ҳам, хўжалик ҳисоби ҳам бўлмайди. Бошқача қилиб айтганда, хўжалик ҳисоби ва рентабеллик билан моддий манфаатдорлик эгизакдир. Хўжалик ҳисобининг натижаси ҳаммадан кўпроқ моддий манфаатдорликда кўринади. Хўжалик ҳисоби ходимларнинг ўз меҳнатлари натижасидан моддий манфаатдорлигини кучайтирувчи энг ишончли омилдир. Хўжалик ҳисобининг самараси моддий манфаатдорликнинг даражаси билан ўлчанади. Ходимлар ўз меҳнатлари натижасидан қанчалик кўпроқ манфаатдор бўлсалар, улар оладиган асосий ҳақ, мукофот ва қўшимча ҳақнинг миқдори қанчалик ошса, хўжалик ҳисоби шунча яхши натижа берган бўлади.

Бултур совхоз ходимларига тўланган иш ҳақининг миқдори 1967 йилдагига нисбатан 1 миллион 93 минг сўм кўпайди ва 3 миллион 44 минг сўмни ташкил этди. Шу жумладан, уларга 950 минг сўм ёки бурноғи йилдагига нисбатан икки баравар кўп мукофот ва қўшимча ҳақ берилди. Ишчиларнинг ойлик маоши 110 сўмга тўғри келди. Бу, 1967 йилдагига нисбатан 28 сўм кўпдир.

Хўжалик ҳисоби ҳар бир ходимнинг кўпроқ қийматга эга бўлган маҳсулот етиштиришини, корхонага кўпроқ даромад келтиришини, маҳсулот етиштиришни кўпайтиришдан ҳам давлат, ҳам совхоз, ҳам ходимларнинг кўпроқ манфаатдор бўлишини тақозо этади. Совхоз пахтакорлари бултур бу қоидага қатъий амал қилдилар. Улар маҳсулот етиштиришни кўпайтиришда яхши натижага эришдилар. Шу туфайли давлатга илгариги йиллардагидан кўпроқ пахта етказиб берилди. Совхознинг даромади кўпайди ва бундан ишчилар яхши манфаатдор бўлишди. Масалан, **бултур ҳар бир ишчи 7 тонна пахта етиштирди ва совхозга 2217 сўм даромад келтирди ҳамда маош, мукофот ва қўшимча ҳақ сифатида унинг 1320 сўмини олди. Демак, ҳар бир ишчи совхозга 897 сўм фойда келтирди.**

ХЎЖАЛИК ҲИСОБИ ВА МАШИНА ТЕРИМИ

Шуни унутмаслик керакки, ишлаб чиқаришдан олинадиган даромад ва соф фойданинг миқдори ошишида, ходимларнинг моддий манфаатдорлиги кучайишида маҳсулот етиштиришни кўпайтириш билан бир қаторда, унинг сифатини яхшилаш ва қийматини ошириш ҳам жуда катта роль ўйнайди. Бунинг асосий шарти бўлган машина терими ҳажмини кўпайтириш ҳамда шу тариқа олинадиган даромад ва соф фойданинг миқдорини оширишга доим катта эътибор бериш зарур.

Совхоз бултур ўз тарихида биринчи марта пландаги пахтанинг ҳаммасини, яъни 8580 тонна маҳсулотни биринчи сортга топширди. Шунинг ўзидан 420 минг сўм қўшимча даромад қилинди. Шунингдек, машина терими плани ошириб бажарилди. 52 та терим агрегатининг ҳар бири билан ўрта ҳисобда 84 тоннадан ортиқ — ҳаммаси бўлиб 4416 тонна ёки 1967 йилдагига нисбатан 624 тонна кўп пахта терилди. Бу яхши, албатта.

Лекин шуни айтиш керакки, машина теримининг ҳажми етиштирилган ялпи ҳосилнинг 35 процентига ҳам етмади. Машинада терилганига нисбатан қарийб икки баравар кўп — 7770 тонна пахта қўлда терилди. Борди-ю, бултур ялпи ҳосилнинг ҳеч бўлмаганда ярми машинада терилганда, шунинг ўзидан анча қўшимча даромад қилинарди. Фикримизнинг далили сифатида қуйидаги мисолни келтирамиз. Бултур бир тонна пахтани машинада териш учун механик-ҳайдовчиларга 6 сўм 12 тийиндан — 4416 тонна пахтани териш учун ҳаммаси бўлиб 27 минг сўмдан сал кўпроқ ҳақ тўланди. Бир тонна пахтани қўлда териш учун эса теримчиларга мукофот ва қўшимча ҳақни ҳам қўшиб ҳисоблаганда 58 сўм 60 тийиндан — 7770 тонна пахтани қўлда териш учун эса 454 минг 222 сўм ҳақ тўланди.

Энди машинада оз пахта терилгани маҳсулот етиштиришга қилинган меҳнат сарфига қандай салбий таъсир қилганини кўрайлик. Бултур ишлаб чиқариш-молия планида ерни экишга тайёрлаш ва чигит экиш даврида 203,9 минг, ғўза парвариши даврида 493,8 минг ва кўпроқ пахтани машинада териш назарда тутилгани ҳолда ҳосил йиғим-терими даврида 373,6 минг киши-куни сарфлаш мўлжалланган эди. Ер экишга асосан техника ёрдамида тайёрлангани ва ғўза механизмлар воситасида парвариш қилингани туфайли биринчи даврда 172,1 минг ва иккинчи даврда 457,9 минг киши-куни сарфланди. Хўжалик ҳисобининг самарасини оширувчи, маҳсулотнинг таннархини камайтирувчи омил бўлган иқтисод қилиш режими нуқтаи назаридан қараганда ана шу икки даврда пахта етиштиришга қилинган меҳнат сарфини камайтиришда жуда яхши натижага эришилди. Ерни экишга тайёрлаш ва чигит экиш даврида 31 минг 800 ва ғўза парвариши даврида 35 минг 900 — ҳаммаси бўлиб 67 минг 700 киши-куни тежалди.

Афсуски, кўпроқ пахта қўлда терилгани сабабли ҳосил йиғим-терими даврида меҳнат сарфи белгиланганидан анча ошиб кетди ва бу билан хўжалик ҳисоби принципига хилоф қилинди. Терим даврида 625 минг 700 ёки пландагидан 252 минг 100 киши-куни кўп сарфланди. Оқибатда олдинги икки даврда қилинган иқтисод йўққа чиқди. Ҳатто умуман пахта етиштиришга белгиланганидан 184 минг 400 киши-куни кўп сарфланди. Кўпроқ пахта машинада терилганида бу ҳол юз бермасди. Бу маҳсулотнинг таннархига салбий таъсир кўрсатди, у белгиланганидан анча ошиб кетди.

Демак, машина терими хўжалик ҳисобининг самарасини оширувчи энг муҳим омиллардан бири. Хўжалик ҳисоби яхшироқ натижа бериши учун совхоз коллективи бундан кейин машина терими ҳажмини имкони борича кенгайтириши, бу соҳадаги кўрсаткични йил сайин ошириб бориши зарур.

Булардан қатъи назар, совхоз тўла хўжалик ҳисобига ўтиб, планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги шароитида ишлай бошлаганидан буён ўтган қисқа давр ичида ишлаб чиқаришни юксалтириш, маҳсулот етиштиришни кўпайтириш, рентабелликни оширишда ибратли натижаларга эришди. Ҳозир хўжалик раҳбарлари, мутахассислари ва барча ходимлари эришилган муваффақиятлар ҳамда йўл қўйилган камчиликларни атрофлича таҳлил қилишяпти. Хўжалик ҳисобини янада такомиллаштириш, унинг самарасини ошириш ҳақида ўйлашяпти.

Ҳ. АБДУСАМАТОВ,
Р. ЕШИМБЕТОВ,
«Совет Ўзбекистони» махсус мухбирлари.

Наманган область, Поп районидаги «Коммунизм» колхози зотли эчки етиштиришда донг таратган. Бу ишда айниқса бош чўпон Усмон Холматов алоҳида ўрнак кўрсатмоқда. У бу йил пландан ташқари 60 та зотдор улоқ олди. Суратда моҳир чўпоннинг эчкиларни кўздан кечириб турган пайтини кўриб турибсиз.

С. Безносов фотоси.

ПОЛИГРАФЧИЛАР СЕМИНАР—КЕНГАШИ

САМАРҚАНД. («Совет Ўзбекистони» мухбири). Бу ерда Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон область матбуот бошқармалари бош инженерлари ва экономистларининг семинар-кенгаши бўлиб ўтди. Матбуот, полиграфия саноати, китоб савдоси моддий техника базасининг бундан кейинги юксалишига доир муҳим масалаларга қаратилган докладлар муҳокама қилинди, қимматли тажрибалар оммалаштирилди.

СССР Министрлар Совети Давлат матбуот комитети бўлимининг бошлиғи Т. Д. Бакулин, комитетининг техника бўлими бошлиғининг ўринбосари М. К. Катин ўртоқлар қилган докладлар айниқса мароқли бўлди. Уларнинг докладларида муҳим ва қизиқарли масалалар таъкидлаб ўтилди. Волгоград область матбуот бошқармасининг бош инженери В. С. Вишков, Ёқуб Комил номидаги Қозон босмахонасининг бош инженери В. А. Олевич ва бошқаларнинг чиқишлари семинар-кенгаш иштирокчилари учун кўп нарсаларни ўргатди.

Семинар-кенгаш қатнашчилари Самарқанддаги Морозов номли область, Каттақўрғон шаҳар ва Пастдарғом район босмахоналарида бўлдилар. Қадимий Самарқанднинг диққатга сазовор ёдгорликлари билан танишдилар. Каттақўрғон сув омбори соҳилларини томоша қилдилар.

Семинар-кенгаш ишида СССР Министрлар Совети Давлат матбуот комитети раисининг ўринбосари Е. Е. Хомутов, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Давлат матбуот комитетининг раиси З. И. Есенбоев ўртоқлар иштирок этишди.

НУР—ЖАРРОҲ

Тошкентдаги бирлашган ва ихтисослаштирилган республика кўз касалликлари шифохонаси фақат Ўзбекистондагина эмас, Ўрта Осиёда ҳам донг таратган. Касалхона юқори малакали кадрлар ҳамда нодир аппаратлар билан таъминланган. Яқинда касалхона яна икки ноёб аппарат олди. Бу аппаратлар ёрдамида кўзнинг мугуз қаватига «гул» тушганда уни олиб ташлаш, янги мугуз қавати қўйиш ҳамда пичоқ ишлатмасдан туриб нур билан кўзни операция қилиш мумкин. Янги лазер аппарати кўзнинг тўр пардаси кўчганда унга лазур нури юбориб, пичоқ билан кесмасдан жарроҳ «иши»ни бажаради. Пичоқсиз операция ҳам, кўзга янги мугуз қавати қўйиш ҳам Ўрта Осиёда биринчи синаб кўриляпти.

Муҳаммаджон Комилов, Собир Умаров, Ҳасан Мирзаев, Садриддин Исломов, Собир Зариповлардек моҳир врачлар қўлида бу аппаратлар қанчадан-қанча кишиларнинг кўзини очишига аминмиз.

Ш. ФОЗИЛОВ.

Шахмат «тожи» учун

КУРАШ ЭНДИ ҚИЗИЙДИ-ДА!

Очиғини айтиш керак: тўққизинчи ўйин Борис Спасскийга жуда қимматга тушди. У нима қиларини билмай гангиб қолди.

Шахмат «тожи» учун кўплаб матчлар ўтказилган. Лекин кўпчиликнинг эсида қолгани уч-тўртта ўйин, холос. Ўшалардан биттаси «Шахмат автомати» деб аталган Хосе Капабланка билан «Комбинациялар шоҳи» ҳисобланувчи Александр Алехин ўртасида 1927 йили Буэнос-Айресда ўйналган 34 партиядан иборат машҳур матчдир. Маълумки, дастлабки учрашувда енгилган Капабланка кейинчалик икки ўйинни ютиб, олдинга ўтиб олганди. Аммо ўн биринчисини ютқазиб қўйди. Ютқизгандаям ҳазиланам ютқизмаган эди. Кейингисида яна...

Петросян—Спасский матчининг тўққизинчи учрашувида нима бўлди ўзи?

Саккиз ўйиндаёқ икки очко илгарилаб кетган даъвогар тўққизинчисида шоҳини узоқ вақтгача ўз жойидан жилдирмай марказни мустаҳкамлади-да, иккала қанотдан пиёдалари билан рақибини безовта қила бошлади. Жаҳон чемпиони қўлидан келган барча чораларни кўриб, хавф-хатарни бартараф этиб турди. Жанг мураккаб тус олганда Спасский айниқса жуда зўр ўйнаб, аввал куч, кейин доналарнинг жойлашуви жиҳатидан ҳам устунликларга эга бўлди. Кечиктирилган бу партиянинг ҳам эртасига даъвогар фойдасига ҳал бўлишига ҳеч ким шубҳа қилмасди. Шундай бўлганда Спасский уч очко илгарилаб кетар, жаҳон чемпионининг аҳволи эса жудаям оғирлашарди...

Худди ўша позиция давом эттирила бошлади. Қаранг, шоҳ турган томонда ҳеч нарса чиқара олмаган тож даъвогари нариги томонга аҳамият бера бошлади. Сипоҳларини жой-жойига қўйиб олган чемпион бу томонда ҳам рақиб йўлини тўсиб чиқаверди, ишқилиб қаршиликни чўзиб «жон»га тегди. Ютуқни икки бор қўлдан чиқазган Спасский, охири дуранг таклиф қилиб «қутилди». Ошни сузиб келганда ярмига ногоҳ шерик чиқиб турса-я! Ярим очко-ку ҳеч гап эмас-а, лекин уни қийнаган нарса, шахмат олами назарида руҳини тушириб қўйгани бўлди, чамамда. Ахир, бу вазиятда унинг ўрнида оддий бир мастер бўлганда ҳам ютарди-да! 32 яшар бақувват, забардаст йигитнинг ҳам асаблари бу зарбага дош беролмади. Руҳий азоблар чангалида қолган Спасский эртасига ҳам ўзини ўнглай олмади. Аксинча, ўз мудофааси тантана қилгандан илҳомига илҳом қўшилган Петросян 38-юришдаёқ ажойиб ғалабани қўлга киритди.

Орадан яна икки кун ўтди. Ўн биринчи партияда ҳам Спасскийни «таниб» бўлмади. У чемпион зарбаларига бу гал яна бардош беролмади. Ҳисоб тенглашди.

Гоҳ у, гоҳ бу томоннинг хиёл устунлиги билан давом этган кейинги ўйинларда гроссмейстерлар дурангдан нарига ўтолмадилар. Ҳозирча томонларнинг ҳар бири учтадан ютиб, ўйинни дуранг натижа билан якунладилар. Ҳисоб баб-баравар — 8:8. Улкан курашнинг энг қизиқ, энг мазмундор жойларини бундан буён кўришимиз муқаррар.

М. МУҲИТДИНОВ,
СССР спорт мастери.

ҚУРАСИЗМИ, БУЗАСИЗМИ?

ФЕЛЬЕТОН

— Қуряпсизми?
— Бузяпмиз!
— Тиклаяпсизми?
— Чўктиряпмиз!
— Бу йил битармикин?
— Ўзи билади!

Шу кунларда Гулистон шаҳрида ана шундай савол-жавоблар бўлиб турибди.

Ўзингизга маълум. Сирдарё областида капитал қурилишнинг миқёси жуда кенг. Ҳар қадамда янги-янги иморатлар, янги-янги иншоотлар... Бири-biridan муҳташам. Лекин булар орасида чипта ямоққа ўхшаб, дилни ранжитадиган, чала ётган, харобага ўхшаб қолган жойлар ҳам баъзан учрайди. Айниқса 7-қурилиш трести (бошлиғи ўртоқ М. Йўлдошев) олиб бораётган қурилиш ишларидан кўпчилик хафа.

1967 йил. Гулистонда каттакон нон заводи қурилармиш, деган гап тарқалди. Бу тўғри гап эди. Қурилишни ана шу 7-трестнинг механизациялашган 2-колоннаси бошлаб юборди. Ўша йили хаш-паш дегунча 35,8 минг сўмлик иш бажариб қўйилди.

— Иш чакки эмас-ку, тез кунда сўлқилдоқ, иссиқ нонга ҳам оғзимиз тегар экан, — деб қувонишди гулистонликлар.

Шитоб билан бошланган иш сал ўтмай таққа тўхтаб қолса бўладими! Ҳамма ҳайрон.

— Ахир, ўзи нима гап?

Қурилишга алоқадор кишилар нон заводи томон югуришди.

— Иморатнинг пойдевори йўқ-ку! — деди кимдир ҳовлиқиб.

— Қаёққа кетибди?

— Билиб бўлмайди.
— Ўзи илгари бормиди?
— Бор эди.

Бир гуруҳ одам бўлажак иморат остини, бир гуруҳи «пойдевор»нинг устини титкилай кетди. Ҳайтовур бир маҳал бир нарса қидириб топган археологларга ўхшаб, қувониб кетишди. Бетон топилди! Қандай мўъжиза! Пойдевор-ку, топилди, аммо устига қўйиладиган юкни кўтарармикан?

Яна текшириш бошланди. Узоқ муҳокамадан сўнг у ярոқсиз деб топилди.

— Энди нима қилиш керак?
— Бузиш керак, бошқатдан қурилсин! — буйруқ берилди.

Эски «пойдевор» ўрнига бульдозер солинди. Бетон ортилган машиналар яна қурилишга турна қатор қатнайдиган бўлиб қолди. Хуллас, янги пойдевор ҳам тикланди. Хатолар тузатилди, аммо кимнинг ҳисобига? Ҳаммаси давлат ҳисобига! Бунинг учун давлат ҳамёнидан 10 минг сўм пул кўкка совурилди.

Бетон-ку, битиб кетди, бино қачон битаркан? 1968 йили бино қурилишига қўл ҳам урилмади. Натижада ажратилган маблағдан бирор сўми ҳам фойдаланилмай қолди. 1966 йили келтирилган қимматбаҳо жиҳозлар уч йилдан бери қоровсиз ётибди. Ахир, трестдагилар бунинг учун 46, 3 минг сўмлик маблағ сарфланганлигини билишмасмиди?

Ишни чала-чулпа ташлаб қочиш бинокор шаънига доғ туширишини трестдагилар баъзи-баъзида ўйлаб ҳам қўярканлар шекилли, бирдан инсофга келиб қолиб область касалхонасининг болалар бўлими биносини битказишга бел боғлашди.

Янги бино нари-бери жиҳозланиб, фойдаланишга топширилди. Лекин уч ой ўтар-ўтмас, ишнинг миси чиқиб қолди. Қувурлар ёрилиб, касалхонани сув босиб кетди, иморат яроқсиз ҳолга келди.

Яна бир қизиқ воқеа. Қурилиш трести ўзининг эҳтиёжи учун саноат базаси қурган экан. Буни қарангки, ана шу иморат ҳам бошдан-оёқ брак деб топилди.

Бундай ҳангомаларни Сирдарёнинг кўп даҳаларидан эшитса бўлади. Масалан, механизациялашган 4-қурилиш колоннаси (бошлиғи ўртоқ Петров) ҳам қурилишда брак ишлари билан танилиб қолди. 22-трестнинг биринчи колоннасида ҳам шундай воқеалар бўлиб турибди.

Мирзачўл бағрида қурилиш ташкилотлари олиб бораётган ишларга разм солгач ҳар бир кишида шундай ҳақли савол туғилади:

— Айтингчи, қурилиш бошлиқлари, сизлар қурасизларми ёки бузасизларми?

Қурилиш ва архитектура бўйича давлат инспекцияси ҳамда қурилиш банкининг бошлиқлари ачинарли аҳволдан хабардормиканлар?

Яхё ТУХТАЕВ.

Қашқадарё ОБЛАСТИ. Косон районидаги Энгельс номли колхозда ғўза қатор ораларига ишлов бериш авж олдириб юборилган. Суратда: тракторчи-механизатор Ш. Рўзиқулов ғўзаларни культивациядан чиқармоқда.

Р. Шияпов фотоси. (ЎзТАГ).

СОВЕТ-МОНГОЛ ДЎСТЛИГИ ФЕСТИВАЛИ

ҚУВОНЧ

ОЧЕРК

Б. ЕНДОН,
(монгол журналисти)

Ҳаво бирдан ўзгариб қоронғилик босди, кейин қор ёға бошлади. Одамлар ўтов ичига яширинишди, фақат ҳавонинг инжиқликларига ўрганиб қолган қўйларгина чўпон қаровида яйловда ўтлаб юришаверди.

Узоқда бир киши кўринарди. Озғин, лекин бақувват чўпон аччиқ совуққа қарамасдан, тулки терисидан тикилган тумоғининг боғичини ечиб юборганди. У отарга отда келди. Ўтлаб юрган қўйларни кўздан кечирди, отарга ҳеч нарса таҳдид қилмаётганидан кўнгли тўлди шекилли хаёлга чўмди.

...Кексалар инсон умри узун, тақдир унга қувонч билан ғамни баб-баравар бўлиб берган дейишади.

Чултэмийн отасини эслай олмайди. Айниқса ардоқланиб ва эркалаб ўстириладиган бир даврида — беш ёшлик пайтида турмуш қийинчиликларини кечирэ бошлади. Ёшлигиданоқ мол боқди. Аратларни бирлаштирувчи хўжалик тузилармиш деган хушхабар Хотон бўйлаб тарқалиб кетди. Чултэмийн Нацагдорж чорвачилик қудрати — хўжаликни коллектив равишда олиб боришдалигини тушунэрди. Бирлашилгандан кейин бири-бирига суянчиқ бўлади. Ҳар бири ўнларча километр узоқликдаги масофада жойлашган ўтовларда яшовчи аратлар табиат қийинчиликларига қарши муваффақиятли кураша олишмасди. Шу сабабли қишлоқ хўжалик кооперативига бутун-бутун оилалар киришарди. Ҳамманинг оғзида «бирлашиш» деган сўз такрорланарди. Нацагдорж кооперативга кирмоқчи эканлигини айтиб кимдан маслаҳат сўрамасин, ҳамма унинг қарорини маъқуллади. 1956 йилнинг баҳорида Тосон-Улида юрт хўжалигининг биринчи йиғилиши бўлиб ўтди. Унда «Оргил» («Фаровонлик») қишлоқ хўжалик кооперативини тузиш тўғрисида бир овоздан қарор қабул қилинди.

Дастлабки йилларда бирлашма ташкилий жиҳатдан заиф, шунинг учун даромад ҳам кам эди. Унинг аъзолари ташаббус кўрсатиб ишлагани билан тажриба етишмасди. Нацагдорж ҳам бошқа аратлар каби: «Ишни қандай қилиб яхшиласак бўларкан?» деб ўйлай бошлади. У хотини Занданбал билан кенгашди.

— Бир отар қўй олиб боқаман. Бу иш менга таниш, ахир, ёшлигимдан бошлаб қўй боқаман. Уддалаш қўлимдан келади, деб ўйлайман.—Занданбал унинг фикрини тасдиқлади.

Нацагдорж боқимига 500 бош қўй биркитиб берилди. Арат янглишганча йўқ. У ўз ишини билгани учун қийинчиликни сезмади. Бундан ташқари, зиммадаги масъулиятни ҳис этди. Шу йўсинда унинг ишлари бир текисда борэрди. Қишлов муваффақиятли ўтди. У қўзиларнинг нобуд бўлишига йўл қўймади, жун топшириш ва бошқа маҳсулотлар бўйича планни ошириб бажарди. Ишнинг шундай бориши Чултэмийннинг ғайратига-ғайрат қўшди ва у янада юқори кўрсаткичларни қўлга киритишга аҳд қилди. Тезда унинг қўйлари 700 бошга етди. Кейинги ўн йил ичида ўсиш 8 минг бошни ташкил этди.

Ҳалол меҳнат чўпонга обрў ва шуҳрат келтирди. Уни «Малчин Нацагдорж» яъни «чорвэдор Нацагдорж» дея чақиришадиган бўлишди. Унинг фахрий унвони йўқ эди. Ҳукумат 1962 йили кўплаб қўзи олганлиги учун Монголия Халқ Республикасининг рекордчиси унвонини берди. Унинг номи бутун мамлакат бўйлаб тарқалиб кетди. Бошқа бирлашмаларнинг чорвадорлари тажриба ўрганиш учун унинг ёнига кела бошлади. Чўпоннинг янги ўтови ҳамиша ёш чорвадорлар билан гавжум. У ёшларга мавсум давомида қўйларни боқиш, қўзиларни кўпайтириш, озиқлантириш ва боқиш йўллари ҳақида сўзлаб берарди. Маслаҳат олиш учун партия комитети ва «Оргил» қишлоқ хўжалиги бирлашмаси правлениесидан ҳам ўртоқлар келиб туришарди.

...Нацагдоржнинг уйига етиб келганимда яхшигина безатилган дастурхон устидан чиқдим. Уй бекаси дастурхон атрофида гирдикапалак. Уй меҳмонлар билан тўла. Улар хушчақчақ гаплашиб ўтиришарди. Занданбал пиёлаларга аччиқ чой қуйиб, меҳмонларга узатарди.

— Олинглар, қимматли меҳмонлар, чойдан ичиб исиниб туринглар. Бизларникига етиб келгунингизча эҳтимол совуқ еб қолгандирсизлар.

Қулай фурсатдан фойдаланиб, Нацагдоржга мурожаат қилдим:

— Ҳаётингиздаги энг катта шодлик нима?

У ўтовнинг ўнг томонида ўйинга машғул болаларига нигоҳ ташлади-да:

—Аввал — болалар, улар — бахтимиз,—деди.—Бизнинг ўн боламиз бор. Улардан баъзилари ишлайди, катталари кичикларига қарашади. Кейин иккинчи қувончли воқеалардан бири — партия сафига кирган куним. Бу кунни ҳеч қачон унутмайман. Мана, 29 йилдан бери партия аъзосиман. Партияга мансублигим менга қанот бағишлайди, қолоқлар қаторида бўлиш бизга ярашмайди, — дея кулиб қўйди-да, гапида давом этди:

— Мен партиянинг XIV-XV съездлари ишида қатнашиш шарафига муяссар бўлганман. МХР қишлоқ хўжалик уюшмасининг Буюк кенгаши III мажлисида сўзга чиқиб, минг бош қўй боқиш, камида 6000 килограмм жун топшириш мажбуриятини олдим. Бу халқ революциясининг 50 йиллигига тайёргарлик кўраётган ватанимга совғам бўлади. Мен шу сўзларни айтганимда залда қарсак устига қарсак бўлди. Бу шунчалар қувончли дақиқа эдики, сўз билан ифодалаш қийин, — деди Нацагдорж ва унинг юзида яна қувонч аломатлари пайдо бўлди. У пиёласидаги чойдан шошмасдан икки-уч марта хўплади-да, кейин ҳазил аралаш шундай деди:

— Мен жуда чойхўрман. Уйда ҳам, меҳмондорчиликда ҳам шунчалар кўп чой ичаманки, баъзан ўзим ҳам уялиб қоламан. Чойхўрликни Занданбалдан ўрганганман.

Нацагдоржнинг дўстлари катта ишонч билдириб, уни Буюк халқ хуралига икки марта депутат қилиб сайладилар. Бундан ташқари, у Монголия халқ революцион партияси Завхан аймоқ комитетининг аъзоси. Чултэмийн билан бирга ўз ишига содиқ бўлган меҳнаткаш кишилар ҳам ишлашади. Ҳозир аймоқда 2 миллиондан ортиқ мол бор, ундан 60 проценти қўйлар. Бу ўлкаларда қиш барвақт тушиб қор ёғади, ҳар йили 150-180 кунлаб моллар қўлда боқилади. Шунинг учун аратларнинг асосий вазифаси — ем-хашакни мўл-кўл жамғариш ва молларни қишлов бинолари билан таъминлашдан иборат.

— Ўтган йили боқимингиздаги моллардан ем-хашакдан қийналиб нобуд бўлганлари борми?— деб сўрадим.

Тажрибали одам ўз ҳаракатини қилади — қишловга вақтида ва пухта тайёргарлик кўради. Ўтган йил оғир келишига қарамай молларни нобуд қилиш у ёқда турсин, ҳатто ўсишига эришдим. 500 совлиқдан 568 бош қўзи олдим. Кўриниб турибдики, ишларимиз чакки бўлмаган...

Нацагдорж газета ўқиб ўтирган ўғли Цэдэнга кўзи тушди-да:

— У ҳақиқий чорвадор бўлади, —деди.—Синглиси бу соҳада ундан қолишмайди. Қизим—Лхамсурэн революцион комсомол Марказий Комитетининг олтин медали билан мукофотланган, илғорларнинг кенгашида иштирок этган. Ўғил-қизларим қўй-қўзиларни боқишни яхши билишади.

Печкадаги қуруқ ўтин чирсиллаб ёнарди, уй осойишта ва иссиқ. Ташқарида эса қош қорая бошлади, ўтовнинг тепа туйнугидан юлдузлар чароқлаб ётган осмон тимқора бўлиб кўринарди. Радиоприёмникдан музика янгради. Уй эгасининг ўйчан, лекин тантанавор овози музикага ҳамоҳанг эшитиларди. Шу пайт диктор МХР Буюк халқ хурали Президиумининг фармонини ўқиб эшиттираётганда ҳамма жим бўлди. Завхан аймоғига қарашли Отгон сомонидаги «Оргил» қишлоқ хўжалик бирлашмасининг аъзоси Чултэмийн Нацагдоржга МХР Меҳнат Қаҳрамони унвони берилгани, Сухэ-Батор ордени ва «Муваффақиятлар нишонаси» медали билан мукофотлангани маълум бўлди.

Нацагдоржнинг тиззасида ўтирган олти яшар ўғлининг:

— Дада, бу сиз ҳақингиздами? — деган сўзи билан ўртага тушган жимлик бузилди.

Йиғилганларнинг барчаси чўпонни табриклаша бошлашди. Бу кун фақат кекса арат учун эмас, балки Завхан аҳолисининг барчаси учун ҳам шодлик куни бўлди.

(АПН—«Ҳозирги Монголия»)

Русчадан Т. УНАБОЕВ таржимаси.

РАДИО БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

8.25 — Ўзбек опералардан парчалар, 9.30 — Г. Мушель. Квинтет учун сюита, 10.30 — Ўзбек халқ куйлари, 11.15 — «Институт ва лабораторияларда», 11.30 —Кинофильмлардан куйлар, 12.45 — «Замондошларимиз» (русча). 13.30 — Эстрада концерти, 15.15 — Альберт Мальц. «Ҳаёт қонунлари», 16.50 — «Правда» газетасининг обзори, 18.00 — «Илғорлар тажрибаси — барча чорвадорларга!» (русча), 18.10 — Концерт, 18.40 — Спорт, 19.20 — «Зарафшон қизи» музикали драмасидан парчалар, 20.00 — «Ёшлик» программаси, 20.40 — Концерт, 21.00 — «Ленинномa» программаси (русча), 21.30 — Куйлар, 22.20 — Вальслар, 22.40 — Араб халқлари билан ҳамкорлик ҳафталиги олдидан, 23.15 — Дам олиш концерти.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

13.00 дан — Москва кўрсатади.

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

18.30 — Кўрсатишлар программаси, 18.35 — «Бойчечак».

Рус тилида: 19.05 — Телеянгиликлар, 19.20 — Ҳ. Ғулом 50 ёшда (адабий эшиттириш), 19.40 — Реклама.

Ўзбек тилида: 19.45 — Ўн минут музика, 19.55 — «Турмуш ва маданият» телепрограммаси, 20.35 —Телеянгиликлар, 20.50 — Бурилиш (бадиий фильм, рус тилида), 22.10 — Нафосат даврасида.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

20.00 дан — Москва кўрсатади.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 20.00 — Афғон халқининг миллий байрамига бағишланган эшиттириш, 20.15 — Камер куйлардан концерт, 20.55 — Судандан хат (кинофильм).

Рус тилида: 21.05 — Уч Нил мамлакати (телефильм), 21.45 — А. П. Чехов асари асосида ишланган телеспектакль.

ТУРЛИ МАМЛАКАТЛАРДА

СУДАНДА ДАВЛАТ ТЎНТАРИШИ

ҚОҲИРА, 25 май. (ТАСС). МЕН агентлиги Омдурман радиосининг маълумотига асосланиб хабар беради: бугун эрталаб Суданда давлат тўнтариши бўлди.

Омдурман радиосининг хабарида айтилишича, революцион қўмондонлик кенгаши бош министр Бабикр Авадалло бошчилигида янги министрлар кабинети тузилганлигини эълон қилди. Авадалло ташқи ишлар министри лавозимини ҳам эгаллади. Бир вақтлар Авадалло мамлакат олий апелляция судининг раиси бўлиб ишлаб 1967 йилда бу лавозимдан истеъфо бериб кетган эди. Революцион қўмондонлик кенгаши тузилганлиги тўғрисидаги баёнотни янги ҳукуматда мудофаа министри лавозимини эгаллаган полковник Жаъфар ал Мунайрий ўқиб эшиттирди.

ҚОҲИРА, 25 май. (ТАСС). МЕН агентлигининг Омдурман радиоси маълумотига асосланиб берган хабарида айтилишича, Судан революцион қўмондонлиги кенгаши: «Судан демократик республика бўлиб, бу республикада суверенитет халқники ва унинг вакили бўлган революцион қўмондонлик кенгашинникидир. Конституцияга мувофиқ тузилган кенгашнинг состави кейинроқ эълон этилади», деб маълум қилди.

Айни вақтда революцион қўмондонлик кенгаши ҳозирги конституциянинг амал қилишини тўхтатиб туриш ҳамда шу конституция асосида тузилган барча парламент органларини ва бошқа органларни тарқатиб юбориш тўғрисида қарор қабул қилди. Шундай қилинганлиги кенгашнинг биринчи рақамли қарорида айтилди. Қарор бугун Омдурман радиоси орқали ўқиб эшиттирилди.

Капитализм иллатлари

ПОЛИЦИЯ ВА КАБУТАРЛАР

Англиялик йирик ўғриларнинг шуҳратини сал бўлмаса швециялик ҳамкасблари чиппакка чиқарар эдилар-у... Ҳа, ҳа, шведлар Англиянинг машҳур жиноятчиларини ҳам йўлда қолдириб кетардилару, омад юришмади-да.

Яқинда швециялик 74 яшар миллионер Рубен Раусинг ўз ҳовлисида иккита кабутар қамаб қўйилган қафасни кўриб қолди. Уларнинг ёнида бир хат ётарди. Хатда кабутарлар оёғидаги қутичага 50.000 крон пул қистириб қўйиш талаб қилинарди. «Акс ҳолда, ўзингиз ёки бирор қариндошингизни у дунёга жўнатамиз...» деб ёзишганди жиноятчилар.

— Пулни тўлаб қутилиб қўя қолсаммикан? — ўйлади Раусинг. Ҳа, тўлаш мумкин. Бироқ, улар шу билан тинчиб қўя қолишармикан?

Раусинг ўйлаб кўриб, ўғиллари билан маслаҳатлашди-да полицияга хабар қилди. Полициядагилар шошиб қолишди. Бўлмасам-чи! Раусинглар — Швециядаги энг бадавлат оилалардан. Улар шиша бутилкани йўқотишдан катта даромад тўплалилар. Сут шишасининг ўрнига қоғоз пакет ишлатишни биринчи бўлиб ўйлаб чиқишган шулар эди. Эндиликда ўилаб мамлакатда шу усул қўлланиляпти. Ҳозирги кунда Раусинглар фирмаси пиво шиша бутилкаларига ҳужумга ўтишди. Қисқаси бунақанги бадавлат кишилар билан ҳисоблашмасдан бўлмайди.

Шундай қилиб, полиция миллионерлар ҳовлисини қуршаб олди. Швеция матбуотининг ёзишига қараганда бу кунига 6 минг кронга тушаркан. Жиноятчиларни қидирув бошланди. Бутун мамлакат аҳли газета, радио ва телевидениедан қидирувнинг оқибатини кузатишарди.

Қафасдан топилган хат жиноятчилар изига тушишга ёрдам бермади. Йирик ўғриларга қарши уларнинг кабутари ҳамда замонавий техника ишга солинди. Ҳовли устига полиция вертолёти кўтарилди. Округда ўилаб радиолаштирилган машиналар ва мотоциклли патруллар шай бўлиб туришди. Бошқарма отахони қўл кўтариши билан 001 детектив кабутар осмонга кўтарилди. Афсуски, у полициячиларнинг умидини пучга чиқарди. Кабутар бир неча километрча жойга учиб борди-да, қалин ўрмонга қўнди.

Бироқ 002 «ходим» илмий маслаҳатчи — Швеция кабутарбозлар союзининг раиси раҳбарлигида анча синовлардан ўтказилди. Ниқоят ҳаво жуда очилиб турган кунларнинг бирида, моторлашган отрядни 50 кишилига ошириб, полиция комиссари яна команда берди. Мана буни омад деса бўлади. Кабутар — 002 осмонга кўтарилди-ю, доира ҳам ясамасдан тўғри йўлга тушди. Вертолёт ҳам, моторлашган полициячилар отряди ҳам унинг изидан йўлга чиқдилар. Операция худди кўнгилдагидек давом этди. 002 почта ходими бир қишлоққа қўниб, кўлмакдан сув ичди-да, бир уйнинг томидаги ойнасидан ичкари кириб кетди. Полициячилар уйни эҳтиётлик билан ўраб олишди. Ҳалиги ойнадан иккита кабутар учиб чиқса бўладими! Яхшиямки вертолёт шай бўлиб турган экан. Дарҳол кабутарларни таъқиб қила бошлашди. Афсуски кабутарлар бутунлай бошқа бўлиб чиқди...

Миллионернинг уйи бўлса ҳамон қаттиқ назорат остида. Оппозицион газеталар бу операцияга кетаётган чиқимларни ҳисоблаб (у ҳозирданоқ юз минг кронга етди!), киноя билан: оддий кишиларнинг ҳаёти хавф остида қолганида полиция бунчалик жонбозлик кўрсатмасди, деб ёзмоқда. Полиция бошлиғи А. Елисон постида кушёр турибди. «Биз эндиликда бу ишга жиддийроқ ёндошишимиз керак, дейди у — Р. Раусингларга қилинган пўписа тагида қандайдир қўпол ҳазил бўлса керак деган хаёлни умуман улоқтириб ташлаш керак».

Стокгольмликлар бўлса бир-бирйдан: кабутарлар ҳодисасини дунёга танилиш учун Раусингларнинг ўзлари ўйлаб топишмадимикин? деб сўраб юришибди. Ахир улар ҳақида ўилаб мамлакатларнинг газеталари бонг уряпти-ку.

А. ДУМОВ, АПН.

КОБУЛ. Совет Иттифоқи ёрдамида қурилган афғон автомобиль саноатининг тўнғич корхоналаридан бўлган Жангалак авторемонт заводининг цехларидан бири.

В. Соболев фотоси. (ТАСС фотохроникаси).

АФҒОН ХАЛҚИНИНГ БАЙРАМИ

Афғон халқи 27 майда ўз мамлакати мустақиллигининг 50 йиллигини нишонлайди. Афғонистон бош министрининг таклифига биноан шу байрамда қатнашиш учун СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин Кобулга келади. Афғон жамоатчилиги бу хабарни эшитиб мамнун бўлди. Совет ҳукумати бошлиғининг визити Совет Иттифоқи билан Афғонистон ўртасидаги дўстона муносабатларни кенгайтириш ва мустаҳкамлаш йўлида яна бир муҳим қадам бўлади.

Афғон халқининг ўзи орзу қилган мақсадга эришиш йўли енгил бўлмади. Афғонлар 100 йил мобайнида инглиз мустамлакачиларига қарши курашга уч марта отландилар. Инглизлар Афғонистонни ишғол қилиш учун 1919 йилда сўнгги марта уриниб кўрдилар. Афғонистон мустақилликка эришганидан кейин қилинган бу уриниш инглизларнинг тўла мағлубияти билан тамом бўлди. Афғон армияси 1919 йил 27 майда Тал қалъаси ёнида инглизларнинг яхши қуролланган қўшинларини тор-мор қилди.

Афғон халқи бошига тушган ана шу оғир ва мусибатли бир пайтда Афғонистон амири ёрдам сўраб ёш советлар республикасига мурожаат қилди.

В. И. Ленин инглиз қўшинлари Тал қалъаси ёнида тор-мор қилинган кунда — 1919 йил 27 майда йўллаган жавоб мактубида шу сўзларни ёзди: «Озод мустақил афғон миллати номидан рус халқини табриклаб, ҳазрат олийлари тахтга чиққанлиги маълум қилиб ёзилган биринчи мактубни олиш билан ўз озодлигини ажнабий золимлардан қаҳрамонона ҳимоя қилган мустақил афғон халқига ишчи-деҳқонлар ҳукумати ва бутун рус халқи номидан жавоб табрикларимизни дарҳол йўллаймиз». Бу мактублар ёш Совет Республикаси билан Афғонистон ўртасидаги дўстона муносабатлар ўрнатишга имкон туғдирган дастлабки дипломатик ҳужжатлар эди.

Афғонистон мустақиллигининг тан олиниши афғон халқининг инглиз мустамлакачиларига қарши курашига жуда катта таъсир кўрсатди. Инглиз мустамлакачилари афғон халқига қарши қуролли курашдан воз кечиб, сулҳ шартномаси тузишга мажбур бўлдилар.

Ўша пайтдан буён ўтган ярим аср мобайнида мамлакатларнинг ўртасидаги дўстона муносабатлар мустаҳкамланиб, кенгайиб бормоқда. Совет Иттифоқининг техникавий ёрдами билан қурилган жуда кўп иншоотлар буни исбот қилувчи далилдир. Бу иншоотлар ҳақли суратда Совет — Афғон дўстлиги иншоотлари деб аталади. Илгари ўз саноатига эга бўлмаган Афғонистонда газ, машинасозлик, химия саноати каби тармоқлар вужудга келтирилди. Асрлар бўйи одам чиқолмаган тоғ чўққилари ва дашт-биёбонларда биринчи даражали автомагистраллар пайдо бўлди, электр станциялари қурилди.

Мамлакатларимиз ўртасидаги савдо-сотиқ муносабатлари ҳам йил сайин ривожланмоқда. Совет Иттифоқи Афғонистоннинг ташқи савдо оборотида биринчи ўринни эгаллаб турибди. Совет Иттифоқи Афғонистонга машина, асбоб-ускуналарни ва Афғонистон экономикасини ривожлантириш учун зарур бўлган бошқа молларни етказиб бермоқда. Афғонистон бош министри Н. А. Эътимодий Совет—Афғон ҳамкорлиги тўғрисида гапириб, қуйидагиларни таъкидлади: «Совет Иттифоқи Афғонистоннинг иқтисодий базасини вужудга келтириш планларини бажаришда унга кенг ва беғараз ёрдам берди. Бу эса йўллар, суғориш системаларини қуришда, электр энергияси ҳосил қилишда, техника, маданият соҳасида, шунингдек Афғонистоннинг табиий бойликларидан бири бўлган табиий газдан фойдаланишда ўзининг ёрқин ифодасини топди. Афғонистон халқлари ва ҳукумати ана шу қимматли ҳамкорликни самимий миннатдорчилик билан қайд қиладилар».

Совет—Афғон муносабатларининг шундан кейин ўтган давр ичидаги тараққиёти бу сўзларнинг тўғри эканлигини яққол исбот этади. Мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатлар турли сиёсий системадаги икки қўшни давлатлар ўртасидаги муносабатларнинг ёрқин намунасидир.

Совет халқи катта миллий байрам муносабати билан Афғон халқига самимий табрикларни йўллайди ва унинг муваффақиятларга эришувини тилайди.

В. ГАВРИЛИН. (ТАСС).

МАРКАЗИЙ АМЕРИКАГА ЙЎЛ ОЛИНДИ

РАБОТ, 25 май. (ТАСС). Папирусдан ясалган «Ра» кемаси бугун Марокашнинг жанубий порти бўлган Сафи шаҳридан узоқ сафарга йўл олди. Таниқли норвеж олими Тур Хейердал раҳбарлигидаги экспедициянинг марказий Америка соҳилларига Атлантика океани орқали қилаётган қийин сафари бошланди.

Тур Хейердал денгиз сафарига жўнаш олдидан бундай деди: папирусдан ясалган кема фақат дарёда сузадиган қайиқгина бўлиб қолмай, шу билан бирга денгизда ҳам суза оладиган, шўр сувда қилинадиган узоқ сафарга бардош бера оладиган қайиқ ҳам эканлигини шу экспедиция билан исбот қилмоқчиман. Бизнинг эрамиздан олдин фиръавнлар тушиб сафар қилган катта ёғоч кемалар зўр тўлқинларга бардош бера олмади. Шу сабабли менинг тахминимча қадимий мисрликлар папирусдан ясалган қайиқлар билангина Атлантика океанини кесиб ўта олганлар. У, экспедиция учрайдиган қийинчиликлар унинг қатнашчиларини тағин ҳам кўпроқ жипслаштиради, деб ишонч билдирди.

ОБ-ҲАВО

Бугун кундузи республиканинг деярли ҳамма районларида ҳаво ўзгариб туради. Ёғингарчилик бўлмайди. Шимоли-ғарбдан секундига 7-12, баъзи ерларда 15 метр тезликда шамол эсиши ва чанг-тўзон кўтарилиши кутилади. Ҳарорат Қорақалпоғистон АССР ва Хоразм областида 23-28, қолган жойларда 30-35, жанубда эса 37 даража атрофида бўлади.

Тошкентда ҳавонинг ўзгариб туриши, ёғингарчиликнинг бўлмаслиги кутилади. Шарқ томондан секундига 3-7 метр тезликда шамол эсади. Кечаси 17-19, кундузи 33-35 даража иссиқ бўлади.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРДА — 27/V да Риголетто, 29/V да Флория Тоска.

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 27/V да Шоҳ Эдип, 28/V да Ўғирланган умр, 29/V да Мария Стюарт, 30/V да Мудҳиш айбнома.

МУҚИМИЙ НОМЛИ РЕСПУБЛИКА ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 28/V да Катта концерт, 29/V да Ёшликда берган кўнгил.

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА

Бриллиант қўл — «ЧАЙКА», «ЎЗБЕКИСТОН», НАВОИЙ номли, «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун). САНЪАТ САРОЙИ (эрталаб соат 9.45, 11.30, кундуз 3, кеч 6.45 ва 10 да).

Эрамиздан миллион йил илгари — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Разведкада бўлган воқеа — «ДРУЖБА» (2-залда, кундуз ва кечқурун).

Бир юз биринчи сенатор — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз соат 1, 5 ва кеч 8 яримда).

Далиллар керак — «ДРУЖБА» (1-зал), «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

ЁЗГИ БИНОДА

(Кеч соат 8.40 ва 10.30 минутларда бошланади)

Бриллиант қўл — «ФЕСТИВАЛЬ».

Далиллар керак — «ХИВА».

Эрамиздан миллион йил илгари — ТЕЛЬМАН номли.

ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ ИНЖЕНЕР-ТЕХНИК ТЕКШИРИШ ИНСТИТУТИГА

инженерлар ва техниклар: геодезистлар, фотограмметрчилар, Тошкент шаҳрида ва республика областларида ишлаш учун топографлар

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Қатортол кўчаси, 38-уй.

Тошкент Давлат медицина институти коллективи гистология кафедрасининг аспиранти

Абдусамат Аҳадович ҲОЖИМЕТОВнинг

бевақт вафот этганлигини чуқур қайғу билан маълум қилади ва марҳумнинг оиласига таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети аппаратининг партия ташкилоти ва маҳаллий комитети Марказий Комитет инструктори В. П. Зюгановга отаси

Григорий Андреевич СЕРОВнинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ТОШ АСРИДАН КЕЛГАНЛАР

Суринамдаги Варемапон дарёсида вайан қабиласидан бўлган бир неча ҳиндилар енгил қайиқда сузиб боришарди. Тўсатдан қалин бамбукзор шитирлаб қолди. Ҳиндилар товуш келган жойга боришди ва тош асри одамларига дуч келишди. Уларнинг олдида учларига суяк қадалган найза ва камон билан қуролланган беш киши турарди. Тош болталар билан қуролланган бу одамларнинг тилини вайан қабиласининг ҳиндилари сира ҳам тушунишолмасди. Улар бунақанги сўзларни қаерда эшитишганини ҳеч ҳам эслай олмадилар.

Суринам чангалзорларидаги ёввойилар билан учрашув ҳақидаги хабар антропологларга ҳам келиб етди. Улар бу ёввойилар кўпгина Жанубий Америка ҳиндиларга хос тузилишга эга бўлган кўчманчи акури қабиласидан бўлса керак деб тахмин қилишди. Акуриларни биринчи марта 1938 йилда кўришган эди. Шундан кейин бу қабила қорасини бутунлай кўрсатмай кетди.

Акурилар яшайдиган жойлар Суринамнинг ўтиб бўлмайдиган қалин чангалзорлар билан қопланган тоғлиқ районлар бўлиб, у томонларга ўтиш жуда қийин. Шунга қарамай антрополог олим Шоен вайан ҳиндилари экспедицияси изидан йўлга чиқди. У топиб олган йиртқич ҳайвонларнинг икки бошли расмлари, учи айри найзалар бу ерда чиндан ҳам акури қабиласидан бўлган ҳиндилар яшаётганидан далолат берарди.

Шоен ахтараётган акури қабиласининг ҳаёти — цивилизацияга эндигина қадам қўяётган одамни эслатади. Акурилар деҳқончилик билан умуман шуғулланмайдилар. Улар асосан тўнғиз овлайдилар, ёввойи арилар асалини тўплайдилар ҳамда дарахтларни йиқитиб кокс ёнғоғи ва меваларни териб шу билан кун кечирадилар. Шу жойдаги кун кўриш воситалари тугагач, янги жойга кўчиб ўтадилар. Акури ҳиндилари деярли яланғоч яшашади. Эркакларининг асосий қуроли камон, тош болта ва кураре деган илон заҳри сурилган камалак ўқидан иборат.

«ЗА РУБЕЖОМ»ДАН.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

Бизнинг адрес ва телефонлар: ТОШКЕНТ «ПРАВДА ВОСТОКА» кўчаси № 26. Редактор — 336545, Редактор ўринбосарлари — 337914, 339323. Масъул секретарь — 334455. Масъул секретарь ўринбосарлари — 337283, Партия турмуши — 333469, Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — 331216. Халқаро ҳаёт — 337804. Коммунистик тарбия — 331455. Саноат капитал қурилиш ва транспорт — 334780. Совет қурилиши — 333258. Қишлоқ хўжалиги — 337604. Адабиёт ва санъат — 332036, 337221. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 334451. Маҳаллий ахборот ва спорт — 332347, Оммавий ишлар ва хатлар — 338679, 333553. Иллюстрация—334524. Стенографистка — 337343. Корректура — 337162. Эълонлар — 338142. Коммутатор — 330249, 330250, 330251, 330252, 330253, 330254 330255, 330256, 330257, 330258. ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ. Андижон —48—85, Бухоро 43—141, Қарши 22—62, Наманган 21—88, Нукус 42—62, Самарқанд 31—972, Термиз 23—27, Фарғона 41—88, Урганч 34—55.

№ Б. — 122. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64633. Р. 01403.